

Toimetulekuõpe

I Üldalused

1. Õppe- ja kasvatuseesmärgid

1.1. Põhikooli sihiseade toimetulekuõppes

1.1.1. Toimetulekuõppe sihiseades lähtutakse põhikooli riikliku õppekava üldosa §-s 3 sätestatust, arvestades seejuures toimetulekuõppel õpilaste individuaalseid hariduslikke erivajadusi.

1.1.2. Toimetulekuõppe põhiülesanne on toetada erituge vajava õpilase arengut ning tema kujunemist Eesti kodanikuks, kes tuleb eluga toime tuttavates tingimustes, teeb võimetekohast praktilist tööd ja on teadlik enda kuulumisest oma rahva ja Eesti kodanike hulka.

1.1.3. Toimetulekuõppes lähtutakse põhimõttest, et igäühel peab olema võimalus saada haridust vastavalt oma võimetele. Õppekorralduses ja õppesisu valikul lähtutakse õpilaste arengutasemest õppeainete kaupa, arvestatakse õpilaste potentsiaalseid võimeid ja teisi individuaalseid iseärasusi. Õppimise edukus sõltub õpilase individuaalsest võimekusest ja tema individuaalseid iseärasusi arvestavast õpikeskkonnast.

1.1.4. Õppekava taotleb iga õpilase arengu toetamist. Õpetamine toimub iga õpilase arengutaseme ja arenguvõimaluste hindamise alusel kasutades eripedagoogilisi meetodeid. Õppetöö kavandamine toimub kontsentrisuse printsiipi järgides. Õppetööd kavandades arvestatakse nii klassi tervikuna kui ka iga õpilast individuaalselt. Õppeülesanded valitakse õpilase lähimat arenguvalda arvestades, varieeritakse õppeülesandeid, materjali keerukust, abi osakaalu ja oskuse omandamiseks kuluvat aega vastavalt laste individuaalsetele iseärasustele.

1.1.5. Arendamist vajavad õpilaste psüühilised protsessid (taju, tähelepanu, mälu, mõtlemine), tunde- ja tahtevald, psühhomotoorika, suhtlemine ja hoiakud. Õpetamise ja arendamise eesmärgiks on õpilaste võimalikult iseseisev toimetulek sotsiaalses keskkonnas. Eesmärgid täpsustatakse kooli ja/või klassi õppekavas ning iga õpilase individuaalses õppekavas.

1.1.6. Õppe- ja kasvatustöö toimub võimalikult elulises keskkonnas jõukohases praktilises tegevuses, millega kaasneb suuline kõne ja/või alternatiivsete suhtlusvahendite kasutamine. Õppe- ja kasvatustööga taotletakse, et õpilane omandaks jõukohased praktilised oskused ja vajalikud teadmised igapäevastes olukordades toimetulekuks. Õpilast suunatakse täitma praktilisi ülesandeid koostegevuses ja eeskuju järgi, rakendama omandatud oskusi kas näidise, lihtsa suulise korralduse alusel või mälupeeldile toetudes iseseisvalt. Oluline on kujundada õpilaste huvi võimalikult iseseisvalt tegutseda. Kujundatakse käitumist, sellele võimalikult adekvaatse hinnangu andmist positiivset rõhutades.

1.1.7. Oluline on õpetaja ja õpilase positiivne ühistegevus. Õpilaste aktiveerimine eeldab nende arengule vastavate tegevuste valikut, jõukohast õpitegevust, konkreetset ja arusaadavat eesmärgiseadet, õpilaste tegevuse pidevat stimuleerimist ja edusammudele hinnangu andmist. Õpilane võtab võimetekohaselt osa oma tegevuse kavandamisest ja tulemuse hindamisest. Toimingute omandamine toimub tegevussammude ja osaoskuste kaupa, omandatud osatoimingud ühendatakse toimingute ahelaks.

1.1.8. Õpioskuste kujundamist soodustavad õpilasega tegelevate täiskasvanute ühtsed nõudmised ja samalaadne abi. Tähtis on koostöö tugispetsialistide, õpetajate, lapsevanemate, jätkuõppe korraldajate, koolipidaja jt kooliväliste spetsialistide ja asutustega.

1.2. Pädevused

1.2.1. Toimetulekuõppes käsitatakse pädevust kui võimetekohaste teadmiste, oskuste ja hoiakute kogumit, mis tagab suutlikkuse teatud tegevusalal või valdkonnas toime tulla.

1.2.2. Toimetulekuõppes eristatakse üldpädevusi ja arengutasemetel taotletavaid pädevusi. Pädevuste kujundamist kirjeldatakse kooli õppekavas.

1.2.3. Üldpädevused kujunevad kõigi õppeainete kaudu tunni- ja koolivälises tegevuses. Üldpädevuste kujunemist jälgivad ja suunavad õpetajad ning tugispetsialistid omavahelises koostöös ning kooli ja kodu koostöös.

Toimetulekuõppes taotletavad kohandatud üldpädevused on määratletud lähtuvalt riikliku õppekava § 4 punktist 4. Õpilastel kujundatavad üldpädevused on:

1) **kultuuri- ja väärtuspädevus** – tunnetab end oma rahvuse liikmena ja Eesti kodanikuna, mõistab, et inimesed võivad olla erinevast rahvusest, suhtub teistest rahvustest inimesesse sallivalt ja lugupidavalt; käitub vastavalt omandatud üldtunnustatud väärtustele ja kõlbluspõhimõtetele; teab Eesti kultuurile omaseid traditsioone ja kombeid, järgib neid teiste juhendamisel või eeskujul;

2) **sotsiaalne ja kodanikupädevus** – teab oma õigusi ja kohustusi, oskab valida sobivat õpitud käitumisviisi ning järgib ühiselureegleid kodus, koolis ja väljaspool kooli; arvestab rühma huvisid ja isiklikku huvi;

3) **enesemääratluspädevus** – orienteerub ümbritsevas keskkonnas, igapäevastes toimingutes, tegutseb tuttavates situatsioonides; suhtub positiivselt iseendasse, oma perekonda, kaaslastesse ja kodumaasse; hoidub teadaolevatest ohtudest, oskab vajaduse korral abi küsida või seda kaaslasele pakkuda; järgib võimetekohaselt tervislikke eluviise, on füüsiliselt aktiivne;

4) **õpipädevus** – õpib võimetekohaselt, kavandab suunamisel oma õppimist, sh enesekontrolli, järgib kavandatut; kasutab õpitud lugemis- ja kirjutamisoskusi igapäevases elus toime tulemiseks; täidab korrektselt jõukohaseid ülesandeid individuaalselt ja rühmas, kasutab sobivaid teabevahendeid; on huvitatud uute teadmiste ja oskuste omandamisest;

5) **suhtluspädevus** – mõistab talle suunatud kõnet ja/või alternatiivseid väljendusvahendeid, väljendab arusaadavalt oma soove ja seisukohti omandatud keeleliste ja/või alternatiivsete väljendusvahendite abil;

6) **matemaatika-, loodusteaduste- ja tehnoloogiaalane pädevus** – kasutab matemaatilisi oskuseid igapäevases elus toime tulemiseks; käitub keskkonnateadlikult ja hoiab loodust; tuleb toime igapäevaste tehnoloogiliste vahendite kasutamisega;

7) **ettevõtlikkuspädevus** – on tegutsemisaldis, väärtustab praktilist tööd, mõistab töö tegemise vajalikkust, suudab töö ajal alluda töödistsipliinile, teeb jõukohast tööd; on valmis kutse- ja elukestvaks õppeks;

8) **digipädevus** – suudab vastavalt oma võimetele infotehnoloogilises maailmas toime tulla, kasutab eesmärgipäraselt ja võimalikult ohutult infotehnoloogilisi vahendeid ja vajaduse korral oma arengutasemele vastavat kommunikatsiooniseadet.

1.2.4. Toimetulekuõppes tuleb arvestada õpilase arengutasemega eri õppeainetes. Õpe jaguneb kolmeks arengutasemeks. Õpilane võib olla eri õppeainetes erineval arengutasemel. Arengutasemetel taotletavad pädevused kirjeldavad kokkuvõtvalt õpilase arengut õpitulemuste omandatuse kaudu.

1.2.5. Õpitulemused esitatakse toimetulekuõppes kolme arengutaseme kaupa. Igale õpilasele koostatakse lähtuvalt tema arengutasemest õppeainete kaupa individuaalne õppekava.

2. Taotletavad pädevused ning õppe ja kasvatuse rõhuasetused arengutasemete kaupa

2.1. Taotletavad pädevused I arengutasemel

Õpilane:

- 1) tajub ennast ja kaasinimesi ümbritsevas keskkonnas; suhtub positiivselt iseendasse ja tuttava inimese poolt algatatud kontakti;
- 2) kasutab meeldetuletamisel tuttavates situatsioonides õpitud käitumisviise ja järgib võimetekohaselt ühiselu reegleid kodus ning koolis;
- 3) orienteerub abiga lähiümbruses, tuleb suunamisel toime põhiliste eneseteeninduse toimingutega;
- 4) tegutseb ohuolukorras vastavalt täiskasvanu juhistelega;
- 5) annab märku oma põhivajadustest ja tervisega seotud probleemidest;
- 6) osaleb tervislikke eluviise järgivates koostegevustes, on kehaliselt aktiivne;
- 7) viibib meelsasti looduskeskkonnas;
- 8) võtab vastu ja otsib kontakti tuttava täiskasvanu ja kaaslasega; reageerib igapäevastele lühikorraldustele sobivalt, väljendab suunamisel oma põhivajadusi ja soove õpitud keeleliste ja/või alternatiivsete väljendusvahendite abil;
- 9) suudab igapäevaelus toime tulla ja olukordi mõista, toetudes esemetele või piltidele;
- 10) sooritab koostegevuses praktilisi matemaatilisi tegevusi igapäevaelus toime tulemiseks;
- 11) kasutab abiga tuttavaid infotehnoloogilisi vahendeid mängulises tegevuses; vajaduse korral kasutab suunamisel arengutasemele vastavat kommunikatsiooniseadet;
- 12) osaleb suunatud mängus ja mängulises õpitegevuses; säilitab mängulises tegevuses lühiajaliselt suunatud tähelepanu; tegutseb mänguasja või õppevahendiga vastavalt selle funktsioonile.

2.2. Õppe ja kasvatuse rõhuasetused I arengutasemel

2.2.1. Õpetuse põhitaotlus on õppimiseks vajalike alusoskuste omandamine koostegevuse ja matkimise tasandil:

- 1) erinevaid vahendeid kasutades kontakti astumine, kontaktis osalemine, kontakti kestuse pikendamine;
- 2) adekvaatne reageerimine situatsiooniga seotud lühikorraldustele;
- 3) lülitumine praktilisse tegevusse ja ühelt tegevuselt teisele ümberlülitumine;
- 4) suunamisel oma välimuse ja õppevahendite korrashoidmine;
- 5) baaslausungite moodustamine ja/või alternatiivsete suhtlusvahendite situatiivne kasutamine.

2.2.2. Rõhuasetus on oma *mina* teadvustamisel: *mina* kui osaleja praktilises tegevuses ja suunatud esemelises mängus ning kontaktis ja koostegevuses täiskasvanuga.

2.2.3. Õpilaste juhtivaks tunnetusprotsessiks on taju, mille baasil areneb objektide ja tegevusaktide äratundmine ning kaemuslik-praktiline mõtlemine. Tunnetustegevuse arendamiseks on vajalik tahtmatu tähelepanu väline suunamine.

2.2.4. Motoorika arendamine. Tunnetusprotsesside ja tegevuse eelduseks on motoorika areng. Arendatakse passiivsete liigutuste sooritamist, liigutuste sooritamist imiteerimise, näidise ja instruksiooni järgi, omandatud liigutusstereotüüpide rakendamist eneseteenindamisega seotud tegevustes. Kujundatakse oskusi koordineerida silma ja käe liigutusi, liigutuste rütmi ja tempo muutmist ning elementaarse vaimse tegevuse reguleerimist liigutuste abil.

2.2.5. Tajude arendamine. Tajude arendamisel õpetatakse suunatult märkama eri meeltega objekti tunnuseid; eristama esemeid taustast; laiendama tajuvälja; rühmitama objekti ja

graafilisi kujutisi 1–2 tajutava tunnuse alusel; tajuma ruumisuhteid (*all, peal, ees, taga, kõrval*) ja ajasuhteid (*samal ajal, enne, pärast*).

2.2.6. Mälu arendamine. Arendatakse varem tajutud objektide ja tegevusaktide äratundmist; toimingute sooritamist eelnevalt tajutud näidise järgi; seoste tegevus-objekt-tunnus ja keeleüksus-alternatiivvahendid kujundamist; töömälu mahu suurendamist (kuni 4 üksust); mälu kujutluste aktiveerimist verbaalsete ja mitteverbaalsete signaalide abil; objektide paigutuse taastamist varem tajutu põhjal.

2.2.7. Mõtlemise arendamine. Kaemuslik-praktilise mõtlemise arendamisel kujundatakse oskused täita erinevaid ülesandeid tajuväljas olevaid abivahendeid kasutades, rühmitada tajutavate tunnuste alusel ja muuta rühmade koostist.

2.2.8. Kõne arendamine. Omandatavad oskused on kontakti astumine, kontaktis osalemine, kontakti kestuse pikendamine; lühikorraalduste kuulamine ja neile reageerimine tajutava situatsiooni toel / situatsioonist lähtuvalt; kõne baasiks olevate häälikute ja häälikukomplekside (häälikute rida, silbirida, kõnetakt, sõna) järele kordamine; situatsioonile vastavate sõnade ära tundmine ja kasutamine; alternatiivsete suhtlusvahendite kasutamine vajaduse korral.

2.2.9. Õppetöös rakendatakse valdavalt üldõpetuslikku tööviisi, kasutatakse praktilisi ja mängulisi tegevusi. Pedagoog verbaliseerib õpilaste tegevust.

2.2.10. Lugemis-, kirjutamis- ja arvutamisoskuste eelsooduste kujundamine.

2.2.11. Väärtuskasvatuse seisukohalt hinnatakse tegevusakte põhimõttel õige-vale, õpitegevust ja käitumisakte motiveeritakse võimalikult meeldiva õpikeskkonna loomisega. Tegevuses osalemisele antakse positiivne hinnang. Kujundatakse tegevuse *tahan*-motiivi.

2.2.12. Oluline on õpetada õpilasi oma põhivajaduste rahuldamisel abita toime tulema.

2.3. Taotletavad pädevused II arengutasemel

Õpilane:

- 1) teadvustab ennast ja kaasinimesi, märkab inimestevahelisi erinevusi; suhtub positiivselt iseendasse, oma lähedastesse ja kaaslastesse;
- 2) teab tuttavas olukorras oma õigusi ning kohustusi, oskab valida sobivat õpitud käitumisviisi ning järgib oma võimete kohaselt ühiselu reegleid kodus, koolis ja väljaspool kooli;
- 3) orienteerub tuttavas ümbruses, tuleb toime põhiliste eneseteeninduse toimingutega;
- 4) teadvustab enda abivajadust ja küsib suunamisel abi;
- 5) märkab suunamisel ohtlikku olukorda ja hoidub sellest õpitud viisil;
- 6) annab õpitud viisil märku tervisega seotud probleemidest;
- 7) mõistab suunamisel aktiivse liikumise ja tervisliku eluviisi vajalikkust;
- 8) käitub suunamisel keskkonnateadlikult ja hoiab loodust;
- 9) astub kontakti täiskasvanu ja kaaslasega; mõistab talle suunatud kohandatud kõnet ja/või alternatiivseid väljendusvahendeid ning väljendab arusaadavalt oma põhivajadusi ja soove omandatud keeleliste ja/või alternatiivsete väljendusvahendite abil;
- 10) kasutab õpitud pildi- ja/või täissõnameetodil lugemise ja nende abil kirjutamise oskusi igapäevases elus toime tulemiseks;
- 11) kasutab suunamisel õpitud praktilisi matemaatilisi oskusi igapäevases elus toime tulemiseks;
- 12) kasutab suunamisel õppetegevusest tuttavaid infotehnoloogilisi vahendeid, kasutab vajaduse korral arengutasemele vastavat kommunikatsiooniseadet;
- 13) osaleb mängu- ja õpitegevuses, säilitab õpiülesannete täitmise ajal suunatud tähelepanu;
- 14) tegutseb õppevahendi või tuttava tööriistaga vastavalt selle funktsioonile.

2.4. Õppe ja kasvatuse rõhuasetused II arengutasemel

2.4.1. Õpetuse põhitaotlus on õpitud baasoskuste harjumuslik rakendamine. Arendamist vajab tegevusega kaasneva suhtlemise ja oma tegevuse elementaarse kommenteerimise oskus. Nende oskuste arendamiseks kasutatakse järgmisi võtteid: tegevusele ärgitamine, protsessi suunamine, tulemuse sõnastamine.

2.4.2. Rõhuasetus on oma *mina* teadvustamisel, suhtel mina-meie ja mina-õpilane.

2.4.3. Juhtivaks tunnetusprotsessiks on taju, suureneb mälu kujutluste osakaal vaimses ja praktilises tegevuses. Arendatakse kaemuslik-kujundilist mõtlemist lõimunult kujundiliste elementidega. Tunnetustegevuse arendamiseks on vajalik tähelepanu suunamine eri vahenditega (sh visuaalsed orientiirid), tähelepanu kestuse pikendamine, motoorne aktiveerimine.

2.4.4. Motoorika arendamine. Omandatakse oskused sooritada erisuunalisi liigutusi; sooritada instruksiooni järgi liigutuste ahelat toetudes mälu kujutlusele (vajaduse korral imiteerides). Viiakse läbi eri kehaosade mootorikat koordineerivaid tegevusi ja peenmootorikat arendavaid tegevusi. Liigutuste sooritamist verbaliseeritakse (pedagoog – õpilane). Sobimatud liigutusstereotüübid asendatakse.

2.4.5. Tajude arendamine. Tajude arendamisel kujundatakse oskusi: tunnuste ja osade märkamise ja võrdlemise; sama objekti või graafilise kujutise äratundmine eri asendis, taustal, eri meeltega; oluliste/tüüpiliste ja juhuslike tunnuste eristamine; terviku moodustamine osadest; osatoimingute järjestuse tajumine tegevusaktis; erisuunaliste ruumisuhete (sh vasakul/paremal) tajumine; ajasuhete (sündmuste järjestuse) tajumine.

2.4.6. Mälu arendamine. Mälu arendamisel kujundatakse oskust ära tunda tuttavate objektide graafiliste kujutisi ja toiminguid varieeruvates tingimustes; õpetatakse sooritama stereotüüpseid toiminguid tuttavates situatsioonides; aktiveeritakse kujutlused verbaalse-alternatiivse teabe alusel; arendatakse töömälu mahtu (kuni 5 üksust); õpetatakse üksuste/sümbolite järjestust säilitama, kujutlused verbaliseeritakse suunatult.

2.4.7. Mõtlemise arendamine. Kaemuslik-praktilist mõtlemist arendatakse mõtlemisprotsessi kujundiliste elementide lõimimise teel. Arendatavad oskused on abivahendite otsimine ja kasutamine, ülesande täitmine variatiivsetes tingimustes; osadest terviku moodustamine; õpiülesannete täitmine praktiliselt ja materialiseeritult; variatiivne rühmitamine suunatult (varieeritakse objekte, objektide arvu, rühmitamisalust).

2.4.8. Kõne arendamine. Kõne arendamiseks laiendatakse õpilaste baassõnavara, harjutatakse situatiivset dialoogi ja viisakusväljendite kasutamist, 2–3 lausungi tähenduse seostamist. Õpitakse kohandatud lühitekstide tähenduse mõistmist (vajaduse korral kaasneb visuaalne näitlikkus), mõnest lausungist koosneva teksti loomist (abiga).

2.4.9. Õppetöös rakendatakse valdavalt üldõpetuslikku tööviisi, kasutatakse praktilisi ja mängulisi tegevusi. Õpilane hakkab oma tegevust elementaarselt kommenteerima, kasutades suunatult kas verbaalseid või alternatiivseid väljendusvahendeid. Õpitakse turvaliselt kasutama igapäevaseid digivahendeid.

2.4.10. Kujundatakse elementaarseid lugemis-, kirjutamis- ja arvutamisoskusi.

2.4.11. Väärtuskasvatuse eesmärkide saavutamiseks hindab õpilane tegevusakte põhimõttel *õige-vale, meeldib-ei meeldi*. Õpitegevust ja käitumist motiveeritakse võimalikult meeldiva õpikeskkonna loomisega. Antakse positiivne hinnang tegevuses osalemisele. Vähendatakse negatiivsete hoiakute mõju. Kujundatakse *tahan*-motiivi kõrvale positiivse hinnangu abil *peab*-motiivi. Võimaldatakse valikuid.

2.4.12. Õpilane õpib tuttavas situatsioonis jõukohaste ülesannetega võimalikult iseseisvalt toime tulema, õpitud oskusi suunamisel varieeruvates olukordades kasutama ja suunatult varieeruvates olukordades toime tulema. Toimub lihtsate tööoskuste õpe ja harjutamine.

2.5. Taotletavad pädevused III arengutasemel

Õpilane:

- 1) teadvustab ennast ja kaasinimesi, on teadlik nende erisuste ja eri kultuuride võimalikkusest;
- 2) suhtub positiivselt iseendasse, oma lähedastesse, kaaslastesse ja kodumaasse;
- 3) teab oma õigusi ja kohustusi, oskab valida sobivat õpitud käitumisviisi ning järgib õpitud ühiselu reegleid erinevates kohtades ja olukordades;
- 4) orienteerub keskkonnas ja igapäevastes toimingutes, küsib vajaduse korral abi ja abistab teisi;
- 5) hoidub teadaolevatest ohtudest ja käitub õigesti ohuolukordades;
- 6) märkab terviseprobleeme ja otsib abi;
- 7) mõistab liikumise mõju tervisele, järgib võimetekohaselt tervislikke eluviise;
- 8) käitub keskkonnateadlikult ja hoiab loodust;
- 9) mõistab talle suunatud kõnet ja/või alternatiivseid väljendusvahendeid ning väljendab arusaadavalt oma soove ja seisukohti omandatud keeleliste ja/või alternatiivsete väljendusvahendite abil;
- 10) kasutab õpitud lugemis- ja kirjutamisoskusi igapäevaelus toime tulemiseks;
- 11) kasutab õpitud praktilisi matemaatilisi oskusi igapäevaelus toime tulemiseks;
- 12) suudab oma võimete kohaselt infotehnoloogilises keskkonnas toime tulla, kasutab infotehnoloogiavahendeid eesmärgipäraselt ja võimalikult ohutult;
- 13) kasutab vajaduse korral arengutasemele vastavat kommunikatsiooniseadet;
- 14) mõistab töö vajalikkust, suudab tööaja jooksul töödistsipliinile alluda, teeb jõukohast tööd, on valmis jätkuõppeks.

2.6. Õppe ja kasvatus e rõhuasetused III arengutasemel

2.6.1. Õpetuse põhitaotlus on võimalikult iseseisev toimetulek igapäevaelu ja õpitud tegevustega.

2.6.2. Rõhuasetus on mina-meie suhetel seoses kodukohta ja tegevustega.

2.6.3. Tunnetustegevuses kasvab märgatavalt mälu roll. Kujundatakse kaemuslik-kujundilist mõtlemist, mis võimaldab ette kujutada tuttavas situatsioonis toimuvaid tegevusi. Tähelepanu hoidmist soodustab harjumustele toetuv tegevus.

2.6.4. Motoorika arendamine. Omandatakse praktiliseks tööks vajalike liigutusi vastavalt tegevuse spetsiifikale. Toimub liigutusstereotüüpide kujundamine sõltuvalt tegevusest ja nende varieerimine sõltuvalt tegevuse tingimustest. Õpitakse liigutusi teadlikult järjestama vastavalt osatoimingute ahelale.

2.6.5. Tajude arendamine. Arendatakse aja ja ruumi analüütilist tajumist eri meeltega, tuttavate objektide ja sündmuste tajumist mitmele tunnusele ja mälule toetudes; stseenide ja lihtsate stsenaariumite analüütilist tajumist (jälgitav sündmus, pilt, pildiseeria, tekst) kogemustele toetudes.

2.6.6. Mälu arendamine. Mälu arendamisel kujundatakse oskused ülesandest lähtuvalt ära tunda ja meenutada tuttavate objektide graafilisi kujutisi; eristada kogemusi ja esitatud teavet. Areneb mälukujutluste konkretiseerimine ja uute seoste loomine täiendava teabe abil. Õppetöös toimub korduvate tegevusaktide varieerimine ning sooritatakse harjutusi juhuslike ja stereotüüpsete assotsiatsioonide pidurdamiseks. Omandatakse oskused säilitada lühikest ja arusaadavat instruksiooni mälus ja sellega arvestamist toimingut sooritades; kujutluste verbaliseerimine ja graafiline kujutamine.

2.6.7. Mõtlemise arendamine. Kaemuslik-praktilisele mõtlemisele lisandub osaliselt kaemuslik-kujundiline mõtlemine, mis võimaldab ülesannete täitmist kujutlustele toetudes.

Valitakse või valmistatakse vajalikud abivahendid. Õpilane täidab õppeülesandeid, mis eeldavad tuginemist isiklikele kogemustele ja eri meeltega tajutavatele vahenditele (sh kõnele). Õpitakse objektide rühmitamist 2–3 üldistustasandil ja allrühmade moodustamist. Toimub elementaarsete põhjus-tagajärg seoste teadvustamine praktilises tegevuses.

2.6.8. Kõne arendamine. Kõne arendamiseks kujundatakse järgmisi oskusi: baas- ja vähe laiendatud lausungi mõistmine ja kasutamine suhtlemisel; suuliste ja kirjalike kohandatud lühitekstide mõistmine; oma tegevuse ja tajutud sündmuse sõnastamine lühitekstina, täiendava teabe lisamine küsimustele vastates, täiendava teabe vajadusest ja puudulikust mõistmisest teatamine; õpitud suhtlemisstrateegiade rakendamine, situatsioonile vastav rollisuhtlemine; kasutatavate väljendite mõningane varieerimine, ütluse tähenduse tuletamine situatsioonist lähtuvalt.

2.6.9. Õppetöös rakendatakse jätkuvalt üldõpetuslikku tööviisi, kasutatakse valdavalt praktilisi tegevusi. Õpilasi suunatakse oma tegevust kommenteerima verbaalselt ja/või alternatiivsete vahenditega. Õppeprotsessis kasutatakse aktiivselt digivahendeid.

2.6.10. Elementaarse lugemis-, kirjutamis-, arvutamise- ja mõõtmisoskuse kujundamine ja oskuste kasutamine tegevuses.

2.6.11. Väärtuskasvatuse eesmärkide saavutamiseks hinnatakse eri tegevusakte, kasutades hinnanguid õige-vale, meeldib-ei meeldi. Tegevuse motiivi ja eesmärgi seose teadvustamisel kasutatakse hinnanguid tahan/teen, peab / on vaja / teen, tahan / ei tohi / ei tee. *Peab*-motiivi kõrvale *vaja*-motiivi kujundamine toimub positiivse hinnangu abil lähtuvalt eesmärgist või tulemuse teadvustamisest.

2.6.12. Oluline on õpetada õpilast võimalikult iseseisvalt toime tulema. Kujundatakse lihtsa töö oskusi:

- 1) omandatud toimingute sooritamise osaliselt muutuvates tingimustes;
- 2) toimingu suunatud planeerimine, teabe otsimine sõltuvalt ülesandest (pilt, plaan, lühitekst);
- 3) töövahendite ja materjali sobivuse hindamine;
- 4) kujutluse loomine tulemustest – osatoimingute ning vahendite valik ja järjestamine;
- 5) suunatud enesekontroll: osatoimingute/operatsioonide järjestus ja tulemused, toimingu tulemus ja selle hindamine.

3. Õppekorraldus

3.1. Õppe ja kasvatuse korraldus määratakse kooli õppekavas, lähtudes käesolevas lisas sätestatud nõuetest ja ülesannetest.

3.2. Õpetegevus toimub kolmel arengutasemel. Õpilase arengutase võib eri õppeainetes olla erinev. Õpilase arengutase eri õppeainetes määratakse pedagoogilis-psühholoogilise hindamise tulemuste alusel. Hindamisel ja otsuse koostamisel õpilase arengutase kohta eri õppeainetes osalevad kõik õpilasega tegelevad spetsialistid. Õpilane jõuab järgmisele arengutasemele vastavalt individuaalsele arengu tempole.

3.3. Toimetulekuõppel olev õpilane liigub igal õppeaastal järgmisesse klassi. Samas klassis õppivad õpilased võivad olla erinevatel arengutasemetel. Toimetulekuõpet lõpetav õpilane võib eri õppeainetes olla erineval arengutasemel.

3.4. Lähtudes põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 46 lõikest 7 koostatakse igale toimetulekuõppel õpilasele individuaalse arengu jälgimise kaart (IAJK). Individuaalse õppekava koostamisel lähtutakse õpilase individuaalse arengu jälgimise kaardil olevast teabest.

3.5. Toimetulekuõppel õpilastele koostatakse igal õppeaastal individuaalne õppekava (IÕK). Selle koostamisel arvestatakse õpilase arengutasemeid, eeldatavaid õpitulemusi eri

õppeainetes ning vajaduse korral erisusi õpilase õppekeeles.

3.6. Individuaalses õppekavas tuuakse esile:

- 1) üldised andmed õpilase kohta, sh vältimatu terviseinfo;
- 2) õppe läbiviimise eritingimused;
- 3) oodatavad õpitulemused õppeainete kaupa;
- 4) kooli poolt õpilasele rakendatavad tugimeetmed;
- 5) hinnang õpitulemustele;
- 6) IÕK koostamise ja rakendamisega seotud isikud.

3.7. Õppe- ja kasvatustegevuse ajakasutus määratakse kooli õppekavas, arvestades põhikooli- ja gümnaasiumiseaduses sätestatud nõudeid õppeaasta pikkusele, õpilaste nädalakoormuse piiranguid ning punktis 3.12 toodud tunnijaotusplaani.

3.8. Õppe ja kasvatuse põhivorm on õppetund, milles lõimitakse erinevate õppeainete teemasid omavahel. Traditsioonilisi ainetunde ei korraldata. Keskendutakse ainekavades näidatud tegevustele ja teemadele, õpetamine toimub üldõpetuse põhimõtetel. Õppetunnid toimuvad koolis või väljaspool kooli õppekäigu või ekskursioonina.

3.9. Õppetegevus toimub üldjuhul õpperühmades, kus arvestatakse iga õpilase arengutaset ja tagatud on individuaalne lähenemine. Õpperühmade komplekteerimisel on soovitatav lähtuda õpilaste arengutasemetest. Õppetööd viib rühmas läbi õpetaja, vajaduse korral koos abiõpetaja(te) või õpetaja-abi(de)ga.

3.10. Õppeained jagunevad kohustuslikeks ja valikõppeaineteks. Valikõppeainetele ja valitud tööõppe suunale koostab ainekavad kool. Tööõppe ja valikainete sisu (näiteks keraamika, vitspunutiste tegemine jms) valitakse vastavalt kooli võimalustele kaasates lastevanemaid ja õpilasi. Tööõppe võib sisaldada tööpraktikat, mille sisu esitatakse kooli õppekavas.

3.11. Tunnijaotusplaani on järgmine:

Õppeained	Õppetunde nädalas										
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.
Klass/õppeaasta	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.
Elu- ja toimetulekuõpe	4	5	5	5	7	7	7	7	7	7	7
Eesti keel / vene keel	4	5	6	6	6	6	6	6	6	6	6
Matemaatika	2	3	4	4	5	5	5	5	5	5	5
Kunst ja käeline tegevus	5	5	5	5	5	2	2	2	2	2	2
Muusikaõpetus	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Tööõpe						5	5	5	5	5	5
Kehaline kasvatus	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Rütmika	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Valikõppeained								2	2	2	2
Nädalakoormus	20	23	25	25	28	30	30	32	32	32	32

3.12. Toimetulekuõppel õpilastele võib kohaldada punktis 3.12 toodud tunnijaotusplaani erinevat tunnijaotusplaani. Erineva tunnijaotusplaani kohaldamisel võib õppeaineid liita ja ümber kujundada. Toimetulekuõppel õpilasele, kes õpib klassis, kus õpe toimub põhikooli riikliku õppekava järgi, kehtestatakse erisused tunnijaotusplaanis individuaalse õppekavaga. Toimetulekuõppel õpilaste klassi tunnijaotusplaanis rakendatakse erisusi kooli hoolekogu nõusolekul ja need kehtestatakse kooli õppekavas.

3.13. Läbivad teemad määratakse kooli õppekavas.

3.14. 9., 10. või 11. õppeaastal teevad toimetulekuõppe õpilased loovtöö. Kooli õppekavas esitatakse õpilastele jõukohane loovtöö temaatika valik, juhendamise, töö koostamise ja hindamise põhimõtted. Juhul kui kooli õppenõukogu põhjendatud otsusel õpilane tema erivajadustest lähtuvalt loovtööd ei soorita, peab õpilase individuaalses õppekavas loovtöö

koostamise asendama mõne muu jõukohase õppeülesandega, mis taotleb üldjoontes samu õpieesmärke. Individuaalses õppekavas tuuakse välja loovtöö asendamise korraldus ning õppeülesanne, mille õpilane sooritab loovtöö asemel.

4. Hindamine

4.1. Toimetulekuõppes korraldatakse õppetöö ning õpikeskkond lähtudes iga õppija võimetest ja individuaalsetest iseärasustest. Õpitulemuste hindamine võimaldab motiveerida õpilast õppetöös osalema ja annab temaga tegelevatele täiskasvanutele infot õpilase arengutaseme kohta.

4.2. Õpitulemuste hindamine toimub õpilasele koostatud individuaalse õppekava nõuete alusel. Õpieesmärkide saavutamise taset hinnatakse sõnaliste hinnangutega. Hindamisel kohaldatakse põhikooli riiklikus õppekavas hindamise kohta sätestatud.

4.3. Toimetulekuõppel õpilaste hindamisel kohaldatakse põhikooli- ja gümnaasiumiseaduses sätestatud eesmärke, seades hindamisele järgmised eesmärgid:

- 1) toetada õpilase võimetekohast arengut;
- 2) motiveerida õpilasi õpiülesandeid sooritama ja märkama oma töö tulemuse vastavust näidisele või etalonile;
- 3) suunata õpilasel võimalikult adekvaatse enesehinnangu kujunemist;
- 4) suunata õpetaja tegevust õpilase õppimise ja potentsiaalse arengu toetamisel;
- 5) anda õpilasele, õpetajale, kooli juhtkonnale, lapsevanemale (eestkostjale, hooldajale) teavet õpilase arengu dünaamika kohta.

4.4. Õpilasele antakse suuliselt konkreetne kirjeldav positiivne hinnang jõukohases tegevuses võimetekohase osalemise ja töö tulemuse kohta. Kirjeldav hindamine annab tagasisidet õpilasega tegelevatele täiskasvanutele tema arengudünaamika kohta.

4.5. Õpilase arengut hinnatakse hinnangutega „tuleb toime“ (TT), „tuleb toime abiga“ (TA) ja „ei tule toime“ (ET).

Hinnangut „tuleb toime“ võib täpsustada hinnanguga „tuleb hästi toime“.

Hinnangut „tuleb toime abiga“ võib täpsustada hinnangutega „tuleb toime sõnalise abiga“, „tuleb toime näidise või eeskuju järgi“, „tuleb toime koostegevuses“, „tuleb toime füüsilise abiga“ või muul viisil.

Hinnangut „tuleb toime“ ja „tuleb toime abiga“ täpsustatakse alati sõnalise kirjeldusega selle kohta, millega õpilane toime tuleb.

Hinnang „ei tule toime“ viitab vajadusele muuta individuaalset õppekava ning seda ei kasutata kokkuvõtval hindamisel.

4.6. Õpetaja teeb õpilase arengu kohta märkmeid, hinnates õpilase tulemusi lähtuvalt samalaadsete õpiülesannete keerukusest. Märkmete alusel korrigeeritakse vajaduse korral individuaalset õppekava.

4.7. Iga õppeperioodi lõpus lisatakse kokkuvõtivatele hinnangutele sõnaline tagasiside. Õppeaasta lõpus antavale kokkuvõtvale hinnangule lisandub kirjalik individuaalse õppekava põhjal koostatud saavutatud õpitulemusi kirjeldav tagasiside.

II Ainekavad

5. Õppetegevus, rõhuasetused ja õpitulemused õppeainete kaupa

5.1. Elu -ja toimetulekuõpe

5.1.1. Õppetegevus

Elu- ja toimetulekuõppe eesmärk on õpilaste kehaline, vaimne, sotsiaalne ja emotsionaalne areng, õppe tulemusena kujuneb positiivne minapilt, ümbritseva keskkonna võimalikult adekvaatne mõistmine, eetilise käitumine, algatusvõime, esmased tööoskused ja -harjumused, kehaline aktiivsus ning arusaamine tervise hoidmise tähtsusest. Kujunevad mängu-, õpi-, eneseteenindus- ja sotsiaalsed oskused ning teadmised iseendast ja oma kehast.

Elu- ja toimetulekuõppes käsitletavat teemat on seotud õpilase igapäevaeluga koolis, kodus ja

ümbrisevas keskkonnas. Need teemad moodustavad õppetöö telje ja on ainete lõimingu aluseks.

Õppimine ja harjutamine toimub võimalikult reaalses keskkonnas ja elulistes olukordades. Õpilasi suunatakse võimalikult aktiivselt tegevustes osalema ja omandatud oskusi erinevates olukordades ja tegevustes kasutama. Õpilasi kaasatakse võimalikult palju ka tegevuste kavandamisesse, suunatakse tegema valikuid ja oma tegevust kommenteerima. Õpetamisel kasutatakse õppemänge, igapäevaelu esemeid ja nähtuseid ning nüüdisaegseid infotehnoloogilisi vahendeid.

Õpetamisel arvestatakse konkreetse õpilase lähimat arenguvalda, huve, sotsiaalset keskkonda. Õpetus toetab ja suunab õpilase arengut ning võimalikult iseseisvat toimetulekut ja osalemist kodanikuühiskonnas, kus on tagatud sotsiaalne kaitse ja juhendamine.

5.1.2. Rõhuasetused I arengutasemel

I arengutasemel on õppe põhitaotlus õppimiseks vajalike baasoskuste omandamine koostegevuse ja matkimise tasandil.

Rõhuasetus on oma *mina* teadvustamisel. Õpilast ärgitatakse osalema praktilises tegevuses ja suunatud esemelises mängus. Õpilane kohaneb uute inimestega enda ümber ja uue keskkonnaga. Tähelepanu pööratakse kontaktile ja koostegevusele täiskasvanuga.

Oluline on eneseteeninduse alusoskuste õpetamine praktilises tegevuses. Tähelepanu pööratakse oma välimuse ja õppevahendite korrashoiule.

Tähelepanu pööratakse reeglite õpetamisele ja nende täitmisele koostegevuses. Toimub soovitud käitumismustri kujundamine positiivset käitumist tunnustades. Kujundatakse oskust märgata enda põhiemotsioone.

Arendatakse ümbritseva keskkonna võimalikult adekvaatset tajumist, õpetatakse koostegevuses orienteeruma lähiruumis.

Õpetatakse koostegevuses loodushoidlikult ja keskkonnateadlikult käituma.

Õpetatakse koostegevuses orienteeruma päevarütmis, kujundatakse oskust suunatult jälgida ja järgida pildilist päevakava.

5.1.3. Taotletavad õpitulemused I arengutasemel

Õpilane:

- 1) teab enda nime ja reageerib sellele, tunneb end ära fotodelt; teab enda sugu;
- 2) tunneb pereliikmeid ja teisi talle olulisi inimesi;
- 3) orienteerub klassiruumis ja selle lähiümbruses;
- 4) tunneb oma klassikaaslast ja õpetajaid;
- 5) märkab suunamisel enda põhiemotsioone;
- 6) tunneb enda kehaosi, osutab nimetamisel neile ja nimetab neid;
- 7) maitseb erinevaid toite; osaleb erinevates füüsilistes tegevustes;
- 8) tunneb ära endale kuuluvad esemed, teab oma asjade kokkulepitud hoiukohta;
- 9) kasutab tuttavat eset ja õppevahendit vastavalt selle otstarbele;
- 10) sooritab suunamisel eneseteenindustoiminguid;
- 11) tegutseb tuttavates olukordades põhimõttel tohib-ei tohi;
- 12) sooritab suunamisel lihtsamaid töövõtteid; osaleb suunamisel lihtsamates kodutöodes;
- 13) osaleb suunamisel ühisüritustel ja -mängus;
- 14) kasutab suunatult digivahendeid mängulistest tegevustes;
- 15) teab ja kasutab meeldetuletamisel õpitud viisakusväljendeid;
- 16) täidab suunamisel liikluses ohutu käitumise reegleid;
- 17) liigub koos täiskasvanuga tuttavalt marsruudil;
- 18) märkab suunamisel ohtu, lähtub tegutsemisel hinnangust tohib / ei tohi;
- 19) tunneb õpitud mets- ja koduloomi, aed- ja puuvilju, taimi;
- 20) osaleb suunamisel loodusvaatlustes, märkab aastaegade tajutavaid tunnuseid;

- 21) eristab suunamisel prügi vajalikest esemetest ja viib prügikasti;
- 22) eristab päeva ja ööd, töö- ja puhkepäevi; eristab õppetundi ja vahetundi, nimetab suunamisel käesolevat aastaega;
- 23) jälgib ja järgib suunamisel piltpäevakava.

5.1.4. Rõhuasetused II arengutasemel

II arengutasemel on õpetuse põhitaotlus kujundada omandatud baasoskuste harjumuslik sooritamine tuttavas situatsioonis.

Kujundatakse oskust käituda rühmas ja arvestada kaaslastega. Tähelepanu pööratakse õpilaste omavahelise suhtlemisoskuse kujunemisele, seda soodustatakse erinevate koostegevuste kaudu.

Kujundatakse oskust sooritada eneseteenindustoiminguid enamasti iseseisvalt.

Harjutatakse õigeid käitumisharjumusi meeldetuletades ja erinevates situatsioonides. Kujundatakse oskust märgata enda ja kaaslaste põhiemotsioone.

Jätkatakse ümbritseva keskkonna võimalikult adekvaatse mõistmise arendamist, õpetatakse orienteeruma koolis ja kooli lähiümbruses.

Õpilast suunatakse käituma loodushoidlikult ja keskkonnateadlikult.

Õpilast õpetatakse orienteeruma nädalapäevades ja aastaegades, kujundatakse oskust iseseisvalt jälgida ja järgida visuaalset päevakava.

5.1.5. Taotletavad õpitulemused II arengutasemel

- 1) teab olulisi andmeid enda kohta; kasutab suunatult igapäevaelus vajaminevaid isiklikke dokumente;
- 2) teab endast lähtuvalt oma pereliikmete sugulusastet ja nende nimesid;
- 3) orienteerub koolis ja kooli lähiümbruses;
- 4) teab kaaslaste ja õpetajate nimesid, kooli nime;
- 5) tunneb ära oma põhiemotsioonid ja suunamisel reguleerib oma käitumist; märkab ja tunneb ära kaaslaste põhiemotsioone, reageerib suunamisel neile sobivalt;
- 6) teab inimese kehaosi ning nende otstarvet; teab inimese arenguetappe elukaarel;
- 7) teab tervisliku eluviisi söömise ja liikumisega seotud õpitud põhimõtteid;
- 8) hoiab korras oma koolitarbed; teeb vahet oma ja võõrastel asjadel, käitub vastavalt;
- 9) oskab tuttava esemega või töövahendiga tegutseda vastavalt selle otstarbele, valib vastavalt tegevusele õige töövahendi;
- 10) teeb eneseteenindustoiminguid enamasti iseseisvalt, oskab vajaduse korral abi paluda;
- 11) hindab tegevusi põhimõttel meeldib-ei meeldi, oskan-ei oska, tahan-pean;
- 12) teab pereliikmete ameteid; osaleb jõukohastes kodutöödes;
- 13) osaleb ürituste ettevalmistamisel, esineb pidudel; valib vaba aja tegevuse etteantud valikute alusel ja tegeleb sellega suunatult;
- 14) kasutab suunatult erinevaid digivahendeid praktilises tegevuses;
- 15) käitub meeldetuletamisel viisakalt tuttavates situatsioonides;
- 16) järgib õppekäikudel liikudes suunatult ohutusreegleid; tunneb õpitud liiklusreegleid ja märke;
- 17) hoidub nähtavatest ohtudest, kutsub vajaduse korral abi; hindab tegevusi põhimõttel õige-vale, tohib-ei tohi;
- 18) eristab elus- ja eluta loodust, teab nende tähtsust inimesele; rühmitab elus- ja eluta looduse õpitud objekte/esindajaid oluliste tunnuste järgi, teab nende elupaiku;
- 19) tunneb lihtsamaid loodushoiu põhimõtteid (vee- ja elektri kokkuhoid, prügi vähendamine ja sorteerimine, taaskasutus);
- 20) teab asulaid kodukoha ümbruses, tunneb ära Eesti kaardi ja kasutab suunatult digitaalset kaarti; tunneb ära riigi sümbolika, täidab suunatult sellega seostuvaid käitumisreegleid;
- 21) nimetab abiga aastaagu õiges järjestuses; teab seoses aastaegadega loodusnähtuste

olulisi tunnuseid;

22) tunneb nädalapäevade järgnevust ja nimetusi, seostab nädalapäevi oma igapäevaste toimingutega; jälgib ja järgib visuaalset päevakava.

5.1.6. Rõhuasetused III arengutasemel

III arengutasemel on õpetuse põhitaotlus õpilaste võimalikult iseseisev toimetulek igapäevaelus, jõukohaste tööoskuste kujundamine.

Kujundatakse suutlikkust käituda vastutustundliku kogukonna- ja ühiskonnaliikmena. Arendatakse oskust õpitud suhtlemisvahendeid kasutades teavet küsida, edastada ja kasutada. Arendatakse õpilaste iseseisvust ning vastutustunnet oma asjade ja tegude suhtes ning võimet kontrollida oma põhiemotsioone.

Arendatakse võimet teha parimaid valikuid kaaslasena/õpilasena ja ühiskonna liikmena üldtunnustatud käitumisreegleid järgides.

Kujundatakse oskust orienteeruda avalikus ruumis.

Õpetatakse loodushoiu ja säästva eluviisi põhitõdesid ning loodust hoidvaid käitumisviise.

Õpetatakse iseseisvalt kalendrit kasutama, ajaliselt enda tegevusi ja olulisi sündmusi planeerima.

5.1.7 Taotletavad õpitulemused III arengutasemel

1) teab, oskab leida ja kasutada vajaliku infot isiklikest dokumentidest, kasutab igapäevaelus vajaminevaid isiklike dokumente;

2) teab oma pere olulisi perekondlike sündmusi ja sõprade sünnipäevi;

3) orienteerub tuttavas avalikus ruumis;

4) teab oma rahvust ja kodakondsust, oma põhiõigusi ja kohustusi;

5) kontrollib enamasti oma põhiemotsioone;

6) teab inimese elukaart, on teadlik kehalistest muutustest lapse- ja nooruki-, täiskasvanu- ja vanurieas;

7) teeb endale toidu valimisel tervislike valikuid, valib endale meelepärase/sobiva kehalise tegevuse, on teadlik ja annab vajaduse korral teada enda tervislikust seisundist;

8) hoiab korras oma asjad ja lähema ümbruse;

9) teeb vahet omandisuhtel oma-võõras-meie, käitub vastavalt;

10) oskab tuttava tööriistaga tegutseda vastavalt selle otstarbele ja tegevuse eesmärgile;

11) tuleb toime enese teenindamisega, märkab ja abistab teisi igapäevatoimingutes;

12) hindab tegevusi põhimõttel õige-vale, meeldib-ei meeldi, tahan-teen, peab-teen, tahan-ei tohi-ei tee;

13) teeb jõukohast tööd kodus ja koolis; osaleb suunamisel kogukonna üritustel; osaleb oma tuleviku planeerimisel ja teeb suunamisel valikuid jätkuõppeks, valides etteantud valikute vahel;

14) oskab teha ettevalmistusi tähtpäevade tähistamiseks; tunneb enamlevinud tähtpäevade kombeid ja sümboleid;

15) oskab käsitseda õpitud multimeedia- ja digivahendeid;

16) kasutab suhtluses viisakusväljendeid, täidab igapäevaseid viisakusreegleid;

17) oskab õppekäikudel liigelda vastavalt liiklusreeglitele ja -märkidele, loeb ja mõistab hoiatus- ja teabemärke;

18) märkab endale ja teistele ohtlike olukordi ja reageerib neile, kutsub abi, keeldub teda kahjustavatest tegevustest;

19) nimetab õpitu ulatuses elus- ja eluta looduse esindajate olulisemaid tunnuseid, teab elus- ja eluta looduse esindajate kasulikkust inimesele;

20) tunneb loodushoiu ja säästva eluviisi põhitõdesid, järgib neid;

21) teab ja näitab kaardilt Eesti suuremaid linnu, saari, veekogusid ning õpitud välisriike;

22) kasutab õpitu piires digitaalset kaarti, tunneb riigi sümboleid, täidab nendega seotud

käitumisreegleid;

23) nimetab ja järjestab kuude nimetusi ja seostab neid aastaaegadega, nimetab kuupäeva, aastat, orienteerub kalendris, koostab, jälgib ja järgib enda päevakava.

5.2. Eesti keel / vene keel (kooli õppekeel)

5.2.1. Õppetegevus

5.2.1.1. Eesti keel / vene keel on emakeelena toimetulekuõppes sotsiaalsete oskuste ja tajude arendamise, tunnetustegevuse, suhtlemise, tegevuste kavandamise ning oma ja teiste tegevuste reguleerimise vahend. Keelel on oluline osa õpilase isiksuse kujunemisel ja rahvuskultuuri omandamisel. Kõnearenduses arvestatakse õpilase üldist arengutaset ja kõnesoovi, võimalikku nägemis- ja kuulmiskahjustust, artikulatsiooniaparaadi liikuvust. Vajaduse korral võetakse kasutusele verbaalset kõnet toetavad ja/või asendavad kommunikatsioonivahendid.

5.2.1.2. Keele õpetamise kaudu arendatakse õpilase kõnetegevust sensomotoorsel, keelelisel ja pragmaatilisel tasandil. Suhtlemise õpetamisel on kõige olulisem enda väljendamine nii keeleliste kui ka mittekeeleliste vahenditega ning partneri mõistmine.

5.2.1.3. Arendatakse suutlikkust oma teadmiste ja omandatud suhtlemisvahenditele vastavalt teavet küsida, edastada ja kasutada; mõista suhtlussituatsioone; kuulata ja mõista kohandatud teksti, lugeda ja mõista silte ja tabelauseid ning kohandatud lühitekste sõltuvalt kõne arengu tasemest; mõista ja kasutada graafilist teavet (pilte, skeeme) ja instruksioone, seostada verbaalset ja graafilist teavet.

5.2.1.4. Keele õpetamine on seotud õpilase praktilise tegevusega, toimub kõikides tundides ning klassivälistes tegevustes. Kõne sisu toetub esialgu tajutavale situatsioonile, hiljem ka tajukujutlustele, sh piltidele. Verbaliseeritakse praktilises tegevuses tekkivaid olukordi, kommenteeritakse/kirjeldatakse oma või teiste tegevust.

5.2.1.5. Kõne arengu tingimuseks on õpilaste suhtlema ärgitamine praktilise tegevuse käigus. Motiveeritakse mitteverbaalseid ja verbaalseid situatiivseid suhtlemisakte. Suhtlemine täiskasvanuga toimub esialgu oma soovide väljendamise tasandil ning hiljem täiskasvanu suunatud/juhendatud suhtlussituatsioonides ning tegevustes, mille käigus omandatakse uusi teadmisi. Õpetaja ülesandeks on toetada verbaliseerimist, andes ette suhtlemisvahendid ja mallid, mida hakatakse järk-järgult iseseisvamalt kasutama. Õpilaste omavahelist suhtlemist soodustatakse, korraldades erinevaid koostegevusi.

5.2.1.6. Suhtlemisvahendite kasutama õpetamisel teadmiste omandamiseks arvestatakse järgmisi etappe: olemasoleva kogemuse fikseerimine, tuttavate objektide ning tegevuse tajumise sõnastamine, kujutiste ja kujutluste aktiveerimine mälupildile toetudes, varem tundmatute objektide ja tegevuste analüüsi sõnastamine omandatud suhtlemisvahendite piires. Oluline on suunata õpilasi mõistma ja õigesti kasutama objektide nimetusi, eristama neid tegevust, seisundit ja tunnuseid väljendavatest vahenditest.

5.2.1.7. Kuulmistähelepanu piisav areng on kõne mõistmise eelduseks. Selle arendamiseks harjutatakse mitteverbaalsete helide kuulamist ja äratundmist, seejärel sõnade ja lausungite äratundmist. Kuulmistähelepanu arendamiseks ja keeleüksuste tähenduste mõistmiseks kasutatakse häämitsuste ja sõnade järele kordamist, esemetele või piltidele osutamist, sisuliste või keeleliste vigade leidmist. Toimetulekuõppe lõpuks kujundatakse oskus kuulata jutustatud või ette loetud lühiteksti.

5.2.1.8. Kõneloome arendamisel on peamine eesmärk laiendada õpilaste baassõnavara ja kujundada baaslausungite moodustamise ja kasutamise oskust, et jõuda dialoogi sisaldavate lühitekstide loomiseni. Kõne hääldusliku külje arendamisest olulisem on õpetada oma mõtete ja soovide arusaadavaks tegemist.

5.2.1.9. Kõnetute õpilaste puhul on kasutusel kõnet asendavad alternatiivsed suhtlusvahendid.

5.2.1.10. Grammatikaõpetuses õpetatakse lihtsamate grammatiliste konstruktsioonide praktilist mõistmist ja kasutamist.

5.2.1.11. Ladusa lugemiseni jõuavad vähesed toimetulekuõppe õpilased. Lugemisoskus

tähendab eelkõige õpitud märkide ja sõnade äratundmist, mis võimaldab saada teavet ümbritsevast maailmast. Harjutatakse oskust lugeda tähtede, sõnade ja lühemate lausete kaupa.

5.2.1.12. Iseseisva kirjutamiseni jõuavad vähesed toimetulekuõppe õpilased. Kujundatakse üksikute oluliste sõnade ja lühikeste lausete kirjutamise – häälimise, õigekirja ja ära kirja, oskust.

5.2.2. Rõhuasetused I arengutasemel

I arengutaseme õppes selgitatakse välja õpilase kõnemõistmise ja verbaalse/mitteverbaalse eneseväljenduse oskused, lõimitakse kõne mitteverbaalse suhtlemisega, kujundatakse oskust kuulata, jälgida, matkida ja koos tegutseda. Vajaduse korral võetakse kasutusele alternatiivsed suhtlusvahendid. Õpilane õpib keeleliste või alternatiivsete vahenditega oma põhivajadusi ja soove arusaadavalt väljendama.

Õpetatakse lühikorraldusi kuulama ning esitatud korraldustele situatsioonist lähtuvalt koos osutamise/ettenäitamisega reageerima, oma kõnet ja häälotsusi grupis koostöötamise eesmärgil reguleerima. Oluline on kontakti astumine, kontaktis osalemine ja kontakti kestuse pikendamine.

Kõne arendamine toimub peamiselt praktilise tegevuse ja suunatud esemelise mängu kaudu, kusjuures elementaarseks kõneks ja vokaliseerimiseks on vajalikud kaasnevad passiivsed ja aktiivsed liigutused. Lihtsate ja õpilaste jaoks arusaadavate (nende sensomotoorsetele kogemustele toetuvate) õppejuttude ning erinevate õppeülesannete kaudu arendatakse kuulmistähelepanu: õpetatakse reageerimist erinevatele helidele ja mürale, kõnehäälikute äratundmist ja eristamist, sõnade eristamist.

Vajaduse korral täpsustatakse hääldust, kujundatakse oskust kõne baasiks olevaid häälikuid ja häälikukomplekse (häälikute rida, silbirida, kõnetakt, sõna) järele korrata. Harjutatakse situatsioonile vastavate sõnade äratundmist ja kasutamist, võimaluse korral baaslausungite moodustamist.

Alustatakse lugemise ja kirjutamise eeluskuste kujundamisega. Õpetatakse pildi ja terviksõna lugemise oskust. Tehakse lihtsamaid kirja eelharjutusi.

5.2.3. Taotletavad õpitulemused I arengutasemel

Õpilane:

- 1) eristab kõnet ja mittekõnelisi helisid;
- 2) reageerib oma nimele ja tuttavatele lühikorraldustele;
- 3) orienteerub lähiümbruses sõnade/viibete/alternatiivsete suhtlusvahendite toel;
- 4) tunneb ära objekte, sündmusi ja tegevusi tähistavaid õpitud sümboleid, viipeid ja sõnu, oskab neid suunamisel kasutada;
- 5) osutab nimetamisel oma kehaosadele, tegevustes kasutatavatele esemetele ja tuttavatele inimestele;
- 6) mõistab objektidevahelisi ruumisuhteid (all, peal, ees, taga, kõrval) ja neid väljendavaid keelendeid;
- 7) mõistab seost objekt-pilt-sõna;
- 8) kuulab kohaldatud lühiteksti, jälgib dramatiseeringut;
- 9) annab märku oma soovidest ja vajadustest õpitud viisil;
- 10) väljendab eitust ja jaatust;
- 11) vastab arusaadavatele küsimustele 1–2 sõna või alternatiivse suhtlusvahendi abil;
- 12) nimetab lähiümbruse esemeid, temale olulisi isikuid ja tegevusi verbaalselt või õpitud alternatiivsel viisil;
- 13) tunneb ära ja nimetab mõningaid fotol või pildil kujutatud esemeid ja isikuid;
- 14) nimetab üksikuid tuttavaid üldnimetusi verbaalselt või alternatiivse suhtlusvahendi abil;
- 15) kasutab koos- või järelkõnes 2–3-sõnalist baaslauset;

- 16) osaleb rütmisalmide lugemisel ja ringmängudes verbaalselt või alternatiivsel viisil;
- 17) meeldetuletamisel tervitab, jätab hüvasti, palub, tänab verbaalselt või alternatiivsel viisil;
- 18) tutvustab ennast, öeldes oma nime või kasutades alternatiivset suhtlusvahendit, oskab öelda oma eesnime;
- 19) tunneb sõnakuju järgi oma nime;
- 20) loeb üksikuid õpitud sõnu täissõna meetodil;
- 21) teeb näidise järgi lihtsamaid kirja eelharjutusi;
- 22) eristab õpitud tähti teistest sümbolitest;
- 23) kasutab koostgevuses talle igapäevaselt olulisi digivahendeid.

5.2.4. Rõhuasetused II arengutasemel

II arengutasemel arendatakse tegevusega kaasnevat suhtlemist, harjutatakse situatiivset dialoogi. Jätkub kõnearendustöö. Tõuseb õpilaste suutlikkus mõista ja kasutada situatsioonile vastavaid baaslauseid, kujuneb võime elementaarselt kommenteerida oma tegevust verbaalselt või alternatiivsete vahenditega.

Õpetatakse küsimustele vastama tajutud sündmuse või pildi põhjal. Laiendatakse baassõnavara, sõnavara omandamine toetub suunatud tajule ja praktilisele tegevusele. Sõnavaratöös kasutatakse rühmitamise ja sobitamise ülesandeid, varieeritakse objekte, objektide arvu, muudetakse rühmitamisalust. Õpetatakse oluliste/tüüpiliste tunnuste eristamist ja nimetamist. Olulisel kohal on ülesanded, milles harjutatakse kujutluste aktiveerimist verbaalse/alternatiivse teabe alusel ja kujutluste verbaliseerimist suunatult (pildi abil, kogemuste alusel).

Terviksõnameetodil loetavate sõnade arvu suurendatakse. Õpetatakse tundma ja kirjutama tähti, häälima ja kirjutama lühikesi sõnu, lugema (veerima) lühikesi sõnu ja lauseid.

5.2.5. Taotletavad õpitulemused II arengutasemel

Õpilane:

- 1) kuulab ja jälgib igapäevast kõnet;
- 2) täidab üheosalisi korraldusi;
- 3) mõistab õpitud märkide, sümbolite, sõnade ja lausete tähendust ja kasutab neid igapäevases suhtluses;
- 4) mõistab seoseid objekt-pilt-keeletükkide vahel;
- 5) leiab eseme asukoha kirjelduse järgi;
- 6) mõistab kohaldatud lühiteksti sisu;
- 7) väljendab oma soove ja palub vajaduse korral abi;
- 8) osaleb situatiivses dialoogis;
- 9) nimetab reaalseid või pildil kujutatud tuttavaid objekte, nende tajutavaid tunnuseid õpitud viisil;
- 10) oskab nimetada õpitud üldnimetusi;
- 11) kommenteerib kaaslase ja oma tegevusi selle sooritamise ajal ja vahetult pärast seda verbaalselt 1–2 sõnaga või alternatiivseid vahendeid kasutades;
- 12) esitab küsimusi kaaslase tegevuse kohta;
- 13) mõistab, koostab ja kasutab oma kõnes lihtlauset;
- 14) annab kuulnud teksti sisu edasi suunavate küsimuste abil verbaalselt või alternatiivsel viisil;
- 15) kordab lühikesi rütmisalme ja luuletusi;
- 16) kasutab õpitud viisil enamlevinud viisakusväljendeid kontakti astudes ja tuttavates situatsioonides;
- 17) ütleb õpitud viisil oma nime, vanuse, aadressi ja teisi olulisi andmeid;
- 18) kuuleb ja eristab häälikute reas ja sõnas;
- 19) häälib õpetaja abiga lihtsa silbistruktuuriga sõnu;

- 20) loeb veerides lihtsa häälikustruktuuriga 1–2-silbilisi sõnu ja lühilauseid;
- 21) loeb sümbolite abil päevakava, tegevuste järjekorda;
- 22) tunneb joonistähti;
- 23) kirjutab tähti ja lühikesi õpitud sõnu, sh oma nime;
- 24) teeb tähthaaval ära kirja;
- 25) oskab õppetegevustes suunamisel kasutada tuttavaid digivahendeid ja tuleb juhendamisel toime ohutu internetikasutusega.

5.2.6. Rõhuasetused III arengutasemel

III arengutasemel arendatakse oskust tulla toime igapäevastes suhtlussituatsioonides, püsida dialoogis. Täiendatakse eneseväljendusoskusi, kujundatakse suhtlemisoskust, arendatakse oskust iseseisvalt informatsiooni hankida ja kasutada ning teateid edastada. Toetatakse õpilase suutlikkust kõnelemisel mälu kujutlustele tugineda.

Kujundatakse oskust eristada kogemusi ja esitatud teavet, neid omavahel seostada.

Kujuneb suutlikkus lühikest ja arusaadavat juhendit mälus säilitada ja seda õpitud ja/või harjutatud toimingute sooritamisel arvestada. Arendatakse oskust kõne abil oma tegevust planeerida ja reguleerida.

Õpilane omandab elementaarseid lugemis- ja kirjutamisoskusi. Grammatikateemasid õpetatakse praktilisel viisil.

5.2.7 Taotletavad õpitulemused III arengutasemel

Õpilane:

- 1) mõistab igapäevakõnet;
- 2) mõistab ja täidab kaheosalisi korraldusi;
- 3) tunneb kirjelduse järgi ära tuttavat objektid, sündmused;
- 4) mõistab igapäevaelu suhtlussituatsioonides kasutusel olevate märkide, sümbolite, sõnade ja lausete tähendust ja kasutab neid;
- 5) mõistab seoseid objekt-pilt-skeem-keeleüksus;
- 6) kirjeldab objekti asukohta teiste objektide suhtes;
- 7) mõistab igapäevaseid põhjus-tagajärg seoseid;
- 8) mõistab suulist/kirjalikku kohaldatud teksti;
- 9) kasutab elulistes olukordades vajalikku põhisoõnavara;
- 10) alustab dialoogi ja suudab selles lühiajaliselt püsida;
- 11) kirjeldab tuttavaid esemeid, inimesi, sündmusi õpitud viisil;
- 12) kasutab õpitud üldnimetusi;
- 13) kommenteerib oma tegevuse tulemust õpitud viisil;
- 14) mõistab, koostab ja kasutab oma kõnes laiendatud lihtlauset;
- 15) jätab meelde ja edastab lühiteate;
- 16) annab verbaalselt või alternatiivsel viisil edasi lühijutu sisu;
- 17) teab peast õpitud luuletusi;
- 18) kasutab viisakusväljendeid enamlevinud suhtlussituatsioonides õpitud viisil;
- 19) oskab nimetada ja kirjutada olulisi andmeid enda kohta õpitud viisil;
- 20) eristab erinevaid häälikuid ja nende järjekorda lihtsa silbistruktuuriga sõnades;
- 21) häälib iseseisvalt lihtsa silbistruktuuriga sõnu;
- 22) kasutab sümboleid ja sõnakaarte päevakava koostamiseks;
- 23) loeb erineva pikkusega lihtsa silbistruktuuriga sõnu ja lühilauseid;
- 24) leiab abiga vajalikku infot jõukohaseks kohandatud retseptist, telekavast jms;
- 25) tunneb kirjatähti, kirjutab kirjatähti, sõnu ja lühilauseid;
- 26) sooritab ära kirja lühikese lause või fraasi kaupa;
- 27) oskab kirjutada oma allkirja;
- 28) kasutab võimalikult ohutult tuttavaid digivahendeid, internetiotsingut ja sotsiaalmeediat;

29) oskab lugeda ja saata lihtsamaid e-kirju.

5.3. Matemaatika

5.3.1. Õppetegevus

5.3.1.1. Matemaatikaalaseid teadmised ja oskused on ümbritsevas keskkonnas toimetuleku eelduseks. Õpetamine seostatakse igapäevaeluga. Õpetamisel kasutatakse mängulisi ja elulisi situatsioone.

5.3.1.2. Matemaatikas luuakse esmane mõistete ja tegevuste baas, mis aitab õpilasel orienteeruda teda vahetult ümbritsevas esemete ja nähtuste maailmas. Luuakse eeldused märgata esemetele iseloomulikke tunnuseid ning mõista esemete ja objektide omavahelisi seoseid. Igapäevaelus hakkama saamiseks on oluline praktiliste ülesannete lahendamise oskus, mida arendatakse sotsiaalse matemaatika ülesannete kaudu.

5.3.1.3. Arvumõiste kujunemisele eelneb töö arvueelses valdkonnas. Õpetamist alustatakse oma keha tunnetamisest, ruumitaju arendamisest, objektide rühmitamisest tajutavatele tunnustele ja tajukujutlustele toetudes.

5.3.1.4. Õpetatakse praktilistes tegevustes orienteeruma hulkade, mõõtude ja arvude vahelistes seostes ja suhetes. Omandatakse oskused kasutada mõnda enamlevinud mõõtevahendit, sooritada praktiliselt/materialiseeritult lihtsaid matemaatilisi tehteid, mõista ja kasutada praktilise tegevusega seotud graafilisi sümboleid ja lihtsaid mudeleid.

5.3.1.5. Õpetamisel seostatakse erinevad tegevused ajamõistetega, toetudes näitlikele vahenditele.

5.3.1.6. Praktiliste tegevuste käigus õpetatakse mõistma raha otstarvet ning teostama igapäevaelus toimetulekuks vajalikke rahalisi toiminguid õpitud arvuvalla piires.

5.3.1.7. Harjutamisel kasutatakse mitmeid digivahendeid, mis tagavad tehnoloogiaalased algteadmised igapäevaeluks.

5.3.2. Rõhuasetused I arengutasemel

I arenguastmel on olulisel kohal praktilised tegevused mitmesugustest esemetest koosnevate hulkadega, vaatlus- ning eristamisoskuse kujundamine. Põhitaotluseks on kujundada oskus tajuda ümbritsevaid esemeid ja nähtuseid ning suutlikkus märgata ja sõnastada neile omaseid tunnuseid. Praktiliste tegevuste kaudu areneb oskus vaadelda ning eristada erinevatest esemetest koosnevaid hulki.

Õpilast suunatakse koostegevuses jälgima ja matkima arvsõnade kasutamist loendamisel ja vaadeldavate esemete arvu nimetamisel. Harjutatakse kahest esemest koosnevate hulkade tajumist.

Õpetatakse mõõtma kehatunnetuse ja erinevate igapäevaste esemete abil.

Õpetatakse koostegevuses praktilistes situatsioonides ära tundma raha ja selle kasutamise otstarvet.

Õpetamisel on olulisel kohal mängulised tegevused. Koostegevuses kasutatakse digivahendeid.

Õpetatakse igapäevastes olukordades oma tegevusi öö ja päeva rütmiga seostama ning suunatakse piltpäevaplaani järgima.

5.3.3. Taotletavad õpitulemused I arengutasemel

Õpilane:

- 1) eristab esemeid ja nende kujutisi (3–4 elementi) värvuse, suuruse, vormi järgi;
- 2) rühmitab objekte ja graafilisi kujutisi etteantud tunnuse alusel;
- 3) kõrvutab esemeid paaride moodustamiseks;
- 4) eristab ümmargusi ja kandilisi esemeid, nende graafilisi kujutisi;
- 5) eristab hulki üks/palju; seostab hulga arvuga 1–2;
- 6) eristab numbreid teistest sümbolitest;
- 7) ühendab hulki ja eraldab osahulki;

- 8) osaleb mängulises tegevuses matemaatilise jutukese lahendamisel;
- 9) mõistab ruumisuhteid *all, peal, ees, taga, kõrval*, asetab esemeid nimetatud kohale;
- 10) eristab suunatult toetudes näitlikule materjalile või piltidele tegevuste järjestust: praegu, enne, pärast;
- 11) seostab igapäevategevusi ööpäevarütmiga, järgib suunatult piltpäevaplaani; nimetab suunamisel käesolevat aastaaega;
- 12) oskab seostada oma sünnipäeva aastaajaga;
- 13) kasutab mängulises tegevuses suunatult tuttavaid digivahendeid, osaleb mõnes õpitud lauamängus;
- 14) kasutab suunamisel mängulistest või praktilistest situatsioonides raha;
- 15) eristab suunatult objekti mõõdetavaid tunnuseid praktilises tegevuses.

5.3.4. Rõhuasetused II arengutaseme õppes

II arengutasemel õpetatakse suurustunnuseid, ruumisuhteid, aja- ja kujundimõisteid ning nende seostamist ümbritsevate esemete ja nähtustega.

Õpetatakse loendama ning seostama hulka ja arvu, lahendama praktilisi arvutusülesandeid 10 piires. Lahendatakse lihtsaid matemaatilisi jutukesi.

Praktilises tegevuses kasutatakse suunatult mõõtevahendeid, tutvustatakse mõõtühikuid. Tutvustatakse õpitud arvuvalla piires raha ja rollimängude või reaalse olukordade kaudu selle kasutamist igapäevastes situatsioonides.

Õppetöös kasutatakse erinevaid laua- ja arvutimänge. Suunatakse kasutama tuttavaid digivahendeid.

Õpetatakse orienteeruma ajas, eristama mõisteid *eile, täna, homme* ning planeerima oma tegevusi lähtudes päevaplaanist, ööpäeva osadest ning nädalapäevadest.

5.3.5. Taotletavad õpitulemused II arengutasemel

Õpilane:

- 1) võrdleb esemeid ja nende kujutisi õpitud suurustunnuste järgi;
- 2) koostab esemetest või nende kujutistest (kuni 5 elementi) nii kasvavat kui ka kahanevat jada;
- 3) tunneb õpitud geomeetrilisi kujundeid, oskab neid nimetada; leiab ümbritsevast keskkonnast vastavakujulisi esemeid;
- 4) rühmitab objekte ja graafilisi kujutisi kahe etteantud tunnuse alusel;
- 5) loendab esemeid, seostab hulga, arvu ja numbriga 1–10 piires;
- 6) teab naturaalarvude järjestust 1–10;
- 7) loeb ja kirjutab õpitud numbreid;
- 8) liidab ja lahutab loendamise teel viie piires;
- 9) tunneb ja oskab abiga kasutada aritmeetilisi tehtemärke: +, −, =; kasutab suunatult kalkulaatorit;
- 10) suudab abiga lahendada matemaatilisi jutukesi ja jõukohaseid elulisi ülesandeid hulkade ühendamise, hulgast osa eraldamise ning võrdlemise kohta;
- 11) tajub ruumisuhteid (vasakul/paremal) oma keha ja teise objekti suhtes;
- 12) eristab tegevuste ja sündmuste toimumist *eile, täna, homme*;
- 13) teab ööpäevaosasid, nädalapäevade ja aastaegade järgnevust ja nimetusi; seostab nädalapäevi oma igapäevaste toimingutega, jälgib ja järgib päevaplaani;
- 14) teab oma vanust ja sünnipäeva;
- 15) tunneb kella täis- ja pooltunni täpsusega;
- 16) valib meelepärase laua- või arvutimängu, kasutab suunamisel õppetegevuses tuttavaid digivahendeid;
- 17) tunneb käibel olevaid rahaühikuid õpitud arvuvalla piires, teab pangakaardi kasutamise võimalusi;

18) kasutab suunatult mõõtevahendeid praktilises tegevuses.

5.3.6. Rõhuasetused III arengutasemel

III arengutasemel on rõhuasetus sotsiaalmatemaatikaal. Laiendatakse ja täpsustatakse õpitud mõisteid. Analüüsitakse ja lahendatakse matemaatilisi probleemsituatsioone.

Jätkub arvude tundmaõppimine ja arvutamisoskuste kujundamine.

Õpilast suunatakse mõõtevahendeid praktilises tegevuses iseseisvalt kasutama. Õpitakse iseseisvalt sooritama igapäevaseid oste ning raha kasutust planeerima.

Õppetöös kasutatakse digivahendeid eesmärgipäraselt ja internetiohutuse algtõdesid silmas pidades. Õpilasi suunatakse iseseisvalt õpitud lauamänge mängima.

Õpetatakse iseseisvalt oma aega planeerima, selleks kalendrit ja päevaplaani kasutama.

5.3.7 Taotletavad õpitulemused III arengutasemel

Õpilane:

- 1) võrdleb esemeid ja nende kujutisi ning koostab erinevaid jadasid õpitud suurustunnuste järgi;
- 2) koostab kasvavaid ja kahanevaid arvujadasid;
- 3) koostab näidise järgi mitmest geomeetrisest kujundist koosneva jada;
- 4) rühmitab objekte ja graafilisi kujutisi sõnalise juhendi järgi 2–4 tunnuse alusel;
- 5) loendab esemeid ning seostab hulga, arvu ja numbriga õpitud arvuvalla piires;
- 6) teab naturaalarvude järjestust õpitud arvuvalla piires, loeb ja kirjutab mitmekohalisi numbreid;
- 7) liidab ja lahutab peast või abivahendeid kasutades õpitud arvuvalla piires;
- 8) kasutab kalkulaatorit igapäevaelus;
- 9) koostab matemaatilisi jutukesti etteantud hulkade järgi;
- 10) määrab objekti asukohta ruumis, arvestades kahte parameetrit;
- 11) seostab sündmused ajaga;
- 12) kasutab kalendrit; teab kuupäeva, järjestab kalendrikuud, suudab seostada kalendrikuud aastaalgadega;
- 13) koostab, jälgib ja järgib päeva- ja nädalaplaani;
- 14) teab kellaaja märkimise viise ja tunneb kella veerand- ja kolmveerandtunni täpsusega, seostab kellaaja igapäevategevustega;
- 15) kasutab digivahendeid eesmärgipäraselt ja internetiohutuse algtõdesid silmas pidades; oskab mängida lauamänge;
- 16) kasutab raha õpitu piires praktilises situatsioonis; kasutab raha või pangakaarti maksmisel;
- 17) oskab mõõta õpitud mõõtevahenditega.

5.4. Kunst ja käeline tegevus

5.4.1. Õppetegevus

5.4.1.1. Kunst ja käeline tegevus on lõimitud teiste õppeainete teemadega ning on praktilise ja kõnearendusliku suunitlusega.

5.4.1.2. Kunsti ja käelise tegevuse tundides tekitatakse huvi kunstiliste tegevuste vastu ja soovi ise midagi luua. Õpitakse ja harjutatakse praktiliseks tööks vajalike liigutuste sooritamist. Kujundatakse arusaamist töö lõpuleviimise tähtsusest.

5.4.1.3. Õpilast suunatakse vaatlema ümbritsevat keskkonda ja selles olevaid esemeid ning objekte, märkama olulisi tunnuseid ning nähtut erinevaid tehnikaid ja materjale kasutades kujutama.

5.4.1.4. Õpilast ärgitatakse kunsti ja käelise tegevuse kaudu väljendama oma emotsioone, individuaalsust ja loovust. Arendatakse õpilaste väljendusoskust.

5.4.1.5. Õpilastega külastatakse näitusi, muuseumi, ja neile tutvustatakse rahvakunsti.

5.4.2. Rõhuasetused I arengutasemel

I arengutasemel arendatakse õpilase peenmootorikat ning silma ja käe liigutuste koostööd. Kujundatakse kunsti ja käelise tegevuse osaoskusi.

Peamiseks töövormiks on koostegemine ja praktiline tegevus eeskuju või näidise järgi. Arvestatakse iga õpilase individuaalset käelise tegevuse ja kõne mõistmise taset.

Õpilasele tutvustatakse eri materjale ja töövahendeid, nende omadusi ja kasutamisevõimalusi.

Õpilast suunatakse koostegevuses hoidma korras oma töökohta ja -vahendeid.

Õpilasi innustatakse tegevusest ja valmis tööst rõõmu tundma.

Koostegevuses lõpetatakse alustatud töö. Tegevuses osalemisele antakse positiivne hinnang.

Õpetaja verbaliseerib õpilaste tegevust.

5.4.3. Taotletavad õpitulemused I arengutasemel

Õpilane:

- 1) tunneb rõõmu kunstitegevuses osalemisest;
- 2) kasutab esmaseid voolimisvõtteid lihtsamate vormide voolimiseks;
- 3) värvib kujundit kontuuri järgimata;
- 4) tunneb ja eristab põhivärvusi;
- 5) kasutab tuttavaid joonistamis- ja maalimisvahendeid kunstilises tegevuses;
- 6) vajutab jäljendeid erinevatele materjalidele;
- 7) kortsutab paberit, rebib paberist erineva suuruse ja kujuga tükke;
- 8) liimib koostegevuses alusele erinevast materjalist kujundeid;
- 9) lõikab abiga erinevaid materjale;
- 10) teeb koostöös juhendajaga ühise kunsti- või käsitöö;
- 11) tegutseb koostegemisel tuttava töövahendiga;
- 12) järgib koostegemisel ohutusnõudeid;
- 13) osaleb ruumide kaunistamisel jõukohase ülesandega;
- 14) kasutab juhendamisel materjale säästlikult;
- 15) lõpetab koostegevuses alustatud töö;
- 16) koristab koostegevuses abiga oma tööpaiga.

5.4.4. Rõhuasetused II arengutasemel

II arengutasemel jätkatakse peenmootorika ning silma ja käe koostöö arendamist lihtsa kunsti ja käsitöö kaudu.

Tööd teostatakse eeskuju ja/või näidise järgi etappide kaupa. Õpitakse ja harjutatakse osatoimingute järjestamist ning osadest terviku moodustamist. Omandatud toiminguid rakendatakse ahelana korduvates ja osaliselt muutuvates tingimustes. Õpilast suunatakse otsima ja kasutama abi.

Õpilasele tutvustatakse erinevaid materjale, töövahendeid, töövõtteid ja ohutustehnika nõudeid.

Õpilast suunatakse korras hoidma oma töökohta ja -vahendeid.

Õpilast julgustatakse väljendama oma positiivseid emotsioone kunsti abil. Õpilast suunatakse lõpetama alustatud tööd.

Õpilase tegevuse tulemustele antakse positiivne hinnang.

Arendatakse tegevusega kaasnevat suhtlemist. Õpilast suunatakse oma tegevust verbaalselt või alternatiivsete vahenditega kommenteerima.

5.4.5. Taotletavad õpitulemused II arengutasemel

Õpilane:

- 1) väljendab oma meeleolu kunsti kaudu;
- 2) voolib lihtsa mitmeosalise objekti; värvib ja glasuurib esemeid;

- 3) värvib kontuuri piires;
- 4) segab suunamisel põhivärvidest sekundaarvärve, helestab, tumestab ja toonib värve;
- 5) kasutab eri joonistamis- ja maalimisvahendeid; joonistab ja maalib äratuntavaid objekte;
- 6) trükib näidise järgi lihtsamaid mustreid;
- 7) voldib paberit pooleks;
- 8) rebib mööda joont;
- 9) lõikab erinevaid materjale mööda etteantud joont; kasutab suunamisel šabloone;
- 10) liimib erinevaid materjale;
- 11) paneb niidi nõela taha, teeb lihtsaid pisteid; kerib, põimib ja sõlmib erinevaid materjale;
- 12) teeb märgviltimist;
- 13) oskab raamil kududa;
- 14) painutab traati;
- 15) teeb suunamisel koostöös kaaslastega ühise kunsti- või käsitöö;
- 16) käsitseb ohutult tuttavaid töövahendeid;
- 17) järgib meeldetuletamisel ohutusnõudeid;
- 18) valmistab näidise järgi ruumide kaunistamiseks dekoratsioone;
- 19) kasutab suunamisel materjale säästlikult;
- 20) lõpetab suunamisel alustatud töö;
- 21) koristab suunamisel oma tööpaiga.

5.4.6. Rõhuasetused III arengutasemel

III arengutasemel kujundatakse iseseisva kunsti- ja käsitöö oskusi.

Tööd teostatakse näidise, lihtsate tööjuhiste, skeemide jms järgi. Harjutatakse toimingute suunatud planeerimist. Õpilane sooritab õpitud ja jõukohaseid tegevusi iseseisvalt nii tuttavates kui ka varieeruvates tingimustes. Suunatakse teostama enesekontrolli, valminud tööd võrreldakse näidisega.

Õpilane õpib leidma ja valima iseseisvalt tööks sobivaid materjale ja töövahendeid ning otsustama töö tegemise viisi.

Õpilast suunatakse iseseisvalt korras hoidma oma töökohta ja -vahendeid.

Õpilane hakkab oma tundeid vastavalt võimetele kunstis väljendama. Vaadeldakse kaaslaste töid, külastatakse kunstinäitusi ja muuseume. Oluline on enda ja teiste loomingust esteetilise elamuse saamine.

Taotletakse, et õpilane lõpetab alustatud töö.

Õpilast suunatakse andma hinnangut enda ja teiste tegevusele ja valmis tööle.

Õpilane kommenteerib suunamisel oma tegevust verbaalsete/alternatiivsete vahenditega.

5.4.7 Taotletavad õpitulemused III arengutasemel

Õpilane:

- 1) valib enda väljendamiseks meelepärase kunsti- või käsitöövormi;
- 2) kasutab erinevaid voolimistehnikaid;
- 3) värvib erinevaid detaile, katab kogu pinna ühtlaselt;
- 4) segab iseseisvalt põhivärvidest sekundaarvärve, helestab ja tumestab ning toonib värve;
- 5) eristab sooje ja külmi toone;
- 6) joonistab suunamisel teemakohase pildi, kasutades erinevaid tehnikaid;
- 7) valib töö jaoks sobivad joonistamis- ja maalimisvahendid;
- 8) trükib mustreid eri materjalist alustele;
- 9) voldib abiga erinevaid kujundeid;
- 10) rebib paberist lihtsa kujundi;
- 11) õmbleb nõöbi ette; õmbleb õmblusmasinaga sirge õmbluse;
- 12) koob kangastelgedel ja/või raamil;
- 13) teeb nõelviltimist;

- 14) teeb koostöös ühise kujutava või tarbekunsti töö;
- 15) valib ja kasutab lähtuvalt materjalist ja tegevuse eesmärgist sobivaid töövahendeid;
- 16) teab ja järgib põhilisi ohutusnõudeid töövahendite kasutamisel;
- 17) lõikab kääridega erinevaid materjale, kasutab šabloone;
- 18) lihvib puidust pinda, lööb naela, keerab kruvi;
- 19) teeb traadist lihtsaid kujundeid;
- 20) kaunistab ruumi tähtpäevadeks;
- 21) kasutab materjale säästlikult;
- 22) lõpetab alustatud töö;
- 23) koristab tööpaiga.

5.5. Tööõpe

5.5.1. Õppetegevus

5.5.1.1. Tööõppe aine hõlmab valdkondi, mis on seotud igapäevatoimingutega kodus, koolis ning lähieesringis. Kujundatakse teadmisi, oskusi ja hoiakuid, mis on vajalikud igapäevaste kodu- ja majapidamistöodega toimetulekuks. Õpilane õpib tundma ja täitma õpitud tööde jaoks vajalikke ohustehnika- ja hügieeninõudeid.

5.5.1.2. Arendatakse vastutustunnet, kujundatakse positiivset suhtumist oma kohustustesse ja töösse. Õpetatakse töö vajalikkust ja selle lõpuleviimise tähtsust.

5.5.1.3. Oluline on igapäevaste tegevuste kavandamise, korraldamise ja probleemide lahendamise oskuste kujundamine.

5.5.1.4. Tööõppe käigus tutvustatakse lihtsaid igapäevastegevustes vajaminevaid töövahendeid ja masinaid ning õpetatakse neid juhendamisel või juhendi abil kasutama.

5.5.1.5. Oluline on koostöö koduga, et õpilane saaks omandatud oskusi variatiivsetes olukordades rakendada.

5.5.1.6. Õpetusega kujundatakse õpilastel tegevuspädevus: praktilise tegevuse oskuste kasutamine korduvates ja vähe varieeruvates olukordades; praktilise tegevuse sooritamine toiminguid/operatsioone valides ja eesmärgipäraselt järjestades; osalemine jõukohases ühistegevuses; oma tegevuse tulemuse hindamine eesmärgist lähtuvalt kas näidisega võrreldes või mälu kujutlustele toetudes; tegevuste sooritamine iseseisvalt oma oskuste piires.

5.5.2. Rõhuasetused I arengutasemel

I arengutasemel toimub igapäevaste majapidamistöõde osatoimingute praktiline õppimine koostegevuses.

Täidetakse erinevaid jõukohaseid tööülesandeid koostöös või individuaalselt. Tööoperatsioonid/tegevused jaotatakse õpilaste vahel nende võimeid ja oskusi arvestades. Tööprotsessile antakse positiivset tagasisidet.

5.5.3. Taotletavad õpitulemused I arengutasemel

Õpilane:

- 1) täidab koostegemisel jõukohaseid ülesandeid korrapidamis- ja majapidamistöõdes;
- 2) kasutab koostegevuses talle antud töövahendeid;
- 3) püsib suunamisel lühiajaliselt tööprotsessis ja viib alustatud töö koostegevuses lõpuni;
- 4) võtab vastu abi;
- 5) osaleb suunamisel lühiajaliselt ühistöös;
- 6) täidab koostegevuses tööülesandeid, täites hügieeni- ja ohutusnõudeid;
- 7) katab suunamisel etteantud nõudega söögikoha ja koristab pärast söömist laua;
- 8) osaleb koostegevuses toidu valmistamisel;
- 9) valib suunamisel igapäevaste kodutööde tegemiseks vajaliku kodutehnika ja kasutab seda koostegevuses;
- 10) leiab koostegevuses erinevatelt esemetelt ja pakenditelt tingimärke;

- 11) riietub suunamisel tööks vajalikku riietusse;
- 12) eristab suunamisel prügi vajalikest esemetest ja viib prügikasti;
- 13) osaleb koostegEVuses töö planeerimisel, jälgib ja järgib suunamisel töö piltplaani.

5.5.4. Rõhuasetused II arengutasemel

II arengutasemel kujundatakse praktilise tegevuse oskusi, harjutatakse nende rakendamist korduvates situatsioonides. Õpitakse töövõtteid ning neid õiges järjestuses sooritama. Kujundatakse oskusi sooritada koostöös järjestikusi tööoperatsioone/tegevusi. Õpilasi suunatakse valima jõukohaseid õpitud tööoperatsioone ja tegevusi. Töö protsessile ja tulemusele antakse positiivset tagasisidet.

5.5.5. Taotletavad õpitulemused II arengutasemel

Õpilane:

- 1) teeb meeldetuletamisel õpitud korrapidamis- ja majapidamistöid;
- 2) kasutab tööülesannete täitmiseks tuttavaid töövahendeid;
- 3) viib suunamisel alustatud töö lõpuni;
- 4) märkab enda abivajadust tööülesannete täitmisel ja küsib abi;
- 5) täidab talle antud tööülesande ühe osana ühistööst;
- 6) täidab meeldetuletamisel hügieeni- ja ohutusnõudeid;
- 7) leiab suunamisel vajalikud lauanõud ja vahendid laua katmiseks erinevatel söögikordadel,
- 8) abistab laua katmisel ja koristamisel;
- 9) suunamisel valmistab lihtsaid õpitud toite;
- 10) valib tööks vajaliku kodutehnika ja kasutab seda juhendamisel;
- 11) leiab suunamisel erinevatelt esemetelt ja pakenditelt tingimärke, teab nende tähendust;
- 12) valib suunamisel tööks vajaliku riietuse;
- 13) sorteerib juhendamisel prügi, on suunamisel säästlik ja taaskasutatav;
- 14) koostab, jälgib ja järgib suunamisel töö visuaalset plaani.

5.5.6. Rõhuasetused III arengutaseme õppes

III arengutasemel kinnistatakse omandatud töövõtteid ja õpitakse uusi. Tähelepanu pööratakse tööoperatsioonide õigele järjekorrale ning töö lõpetamise vajalikkusele. Hakatakse täitma tööülesandeid, mille puhul töö valmib alles teatud aja möödudes. Praktiseeritakse sotsiaalse suunitlusega tööülesandeid, teiste abistamist. Kasutatakse laiendatud sõltuvat koostööd (tööd tehakse ühel ajal ning ühist eesmärki silmas pidades).

Õpilasi õpetatakse suunatult oma tegevusi ja töö tulemust planeerima, ise sobivaid töövahendeid valima ja konkreetse töö teostamiseks vajalikke osatoiminguid järjestama. Õpilasi suunatakse oma töö tulemusi kontrollima ja hindama.

Õpilasi suunatakse oma tegevusele ja valmis tööle hinnangut andma. Kujundatakse harjumus teha nii meeldivat kui ka vähem meeldivat tööd.

5.5.7. Taotletavad õpitulemused III arengutasemel

Õpilane:

- 1) teeb õpitud jõukohaseid majapidamistöid;
- 2) valib töö tegemiseks vajalikud töövahendid ja kasutab neid;
- 3) viib alustatud töö lõpuni;
- 4) abistab suunamisel teisi jõukohaste tööülesannete täitmisel;
- 5) osaleb võimetekohaselt ühistöös;
- 6) täidab hügieeni- ja ohutusnõudeid erinevate õpitud tööde juures;
- 7) katab lauda erinevateks söögikordadeks ja sündmusteks ning koristab selle pärast söömist;

- 8) planeerib abiga menüüd, teeb vajalikke sisseoste ja valmistab lihtsat toitu;
- 9) kasutab õpitud kodutehnikat;
- 10) loeb lihtsaid skeeme ja jooniseid esemetelt ja pakenditelt ning oskab nende järgi tegutseda;
- 11) valib tegevusele ja olukorrale vastava tööriietuse ja jalatsid;
- 12) on säästlik ja taaskasutatav igapäevastes kodu- ja majapidamistöodes;
- 13) koostab, jälgib ja järgib töö plaani.

5.6. Muusikaõpetus

5.6.1. Õppetegevus

5.6.1.1. Muusikaõpetus lõimub teiste õppeainetega, soodustab eneseväljendamist, suhtlemist ja kõne arengut.

5.6.1.2. Õpitemegevus sisaldab muusika kuulamist, laulmist, pillimängu, muusikalis-rütmilist liikumist, mängu ja tantse. Muusikapalade valikul arvestatakse õpilaste ea- ja jõukohasusega ning õpilaste huvidega. Kujundatakse ja arendatakse õpilase muusikalisi võimeid ja oskusi. Laulu ja muusika abil suunatakse õpilasi väljendama oma tundeid, õpetatakse tajuma erinevaid meeleolusid ja kujundatakse muusikalist maitset.

5.6.1.3. Muusikaõpetusel on oluline roll õpilastele rahvuskultuuri tutvustamisel, selles osalemisel, rahvuskommitee ja -tavade õpetamisel.

5.6.1.4. Olulisel kohal on koos laulmine ja musitseerimine, mille kaudu saadakse koostegutsemise positiivne kogemus.

5.6.1.5. Õpilasel positiivse minapildi ja eneseväljendusoskuse kujundamiseks esinetakse koolis ja väljaspool kooli.

5.6.2. Rõhuasetused I arengutasemel

I arengutasemel äratatakse õpilastes huvi rütmi ja muusika vastu.

Õpetatakse koostegutsemises või täiskasvanut matkides sooritama erineva rütmi ja tempoga liigutusi rütmipille ja laulumänge mängides.

Õpilast suunatakse kuulama muusikat ja sellele reageerima.

5.6.3. Taotletavad õpitulemused I arengutasemel

Õpilane:

- 1) kuulab helisid ruumis, inimtegevuses ja looduses; eristab pillide helisid teistest häältest;
- 2) tunneb huvi muusika vastu, liigub koostegutsemises ja/või eeskuju järgi muusika iseloomule vastavalt;
- 3) laulab kaasa või osaleb mõne õpitud laulu esitamisel;
- 4) kasutab rütmipille sihipäraselt, mängib muusikale kaasa rütmipillil;
- 5) esineb koos kaaslastega kooliüritusel õpitud lühema laulu või pillilooga.

5.6.4. Rõhuasetused II arengutasemel

II arengutasemel süvendatakse õpilaste muusikahuvi.

Õpetatakse mängima rütmipilli lugusid ja laulma lihtsaid laule. Tutvustatakse erinevaid pille. Suunatakse hindama muusikat põhimõttel meeldib-ei meeldi. Külustatakse muusikaüritusi.

5.6.5. Taotletavad õpitulemused II arengutasemel

Õpilane:

- 1) tunneb ära / nimetab erinevaid hääli ruumis ning looduses; eristab kuulmise järgi õpitud pille;
- 2) eristab muusikapalade tunnuseid (kurb/rõõmus), kiiret ja aeglast rütmi; liigub vastavalt muusika iseloomule;
- 3) eristab õpitud laulu- ja tantsuviisi, marssi;

- 4) laulab õpitud laste- ja rahvalaulu valjult ja vaikselt, muudab hääle tugevust;
- 5) kasutab erisuguseid rütmipille; mängib järgi ettemängitud rütmi;
- 6) esineb erinevatel üritustel õpitud laulu või pillilooga.

5.6.6. Rõhuasetused III arengutasemel

III arengutasemel suunatakse õpilasi tegema muusikalisi valikuid ja tegelema muusika kui harrastusega.

Süvendatakse pillimänguoskusi. Õpetatakse koos laulmist ja musitseerimist. Suunatakse valima ja külastama meeldivat muusikaüritust.

5.6.7. Taotletavad õpitulemused III arengutasemel

Õpilane:

- 1) eristab levi- ja klassikalist muusikat;
- 2) tunneb kõla järgi ära üksikuid õpitud muusikainstrumente ja eristab neid orkestris;
- 3) eristab soololaulu koorilaulust ning kõrget ja madalat häält;
- 4) laulab õpitud poplaule, osaleb koorilaulus;
- 5) osaleb ansamblimängus;
- 6) esineb muusikaliste etteastetega erinevatel üritustel koolis ja väljaspool kooli.

5.7. Kehaline kasvatus

5.7.1. Õppetegevus

5.7.1.1. Kehalise kasvatus kaudu arendatakse õpilase üldmootorikat ja koordineerimist, kujundatakse eneseteeninduse ja sotsiaalseid oskusi. Harjutusi sooritades õpitakse tunnetama oma keha, suunama liigutusi, areneb jõud, vastupidavus, osavus, paraneb rüht.

5.7.1.2. Harjutusi sooritatakse vastavalt õpilase arengule koostegevuses, eeskujuga järgi, verbaalsel suunamisel või mälu kujutlustele toetudes iseseisvalt. Muudetakse harjutuste rütmi ja tempot. Kasutatakse õpilase sotsiaalset ja emotsionaalset arengut toetavaid harjutusi. Oskuste omandamist toetab samalaadsete harjutuste pidev kordamine.

5.7.1.3. Sobivate õppemeetodite valik suunab õpilasi arendama oma kehalisi võimeid, kujuneb regulaarse aktiivse kehalise liikumise harjumus. Jõukohaste harjutuste sooritamisel õpitakse liikumisest rõõmu tundma ja lõõgastuma. Õpilasi suunatakse spordialast meelisharrastust valima.

5.7.1.4. Kehalise kasvatus tundides suunatakse õpilast sportlikult riietuma ning võimalikult iseseisvalt isikliku hügieeni nõudeid täitma.

5.7.2. Rõhuasetused I arengutasemel

I arengutasemel õpetatakse õpilasi oma keha tunnetama ja ruumis orienteeruma. Vajaduse korral toimub sobimatute liigutusstereotüüpide muutmine ja/või asendamine.

Õpilasi suunatakse sooritama jõukohaseid harjutusi koostegevuses ja/või eeskujuga järgi. Õppetöö läbiviimisel tuginetakse mängulisele tegevusele. Õpilasi motiveeritakse sportlikus tegevuses osalema positiivse hinnangu andmisega.

Õpilast õpetatakse koostegevuses sportimisel olulisi reegleid järgima.

Õpilasel kujundatakse oskust jälgida, kuulata ja täita lihtsamaid korraldusi. Tegevust verbaliseeritakse ja/või saadetakse alternatiivsete vahenditega täiskasvanu poolt.

Õpilast suunatakse koostegevuses järgima korraharjumusi. Kujundatakse oskust riietuda ja täita esmaseid hügieeninõudeid.

5.7.3. Taotletavad õpitulemused I arengutasemel

Õpilane:

- 1) jälgib harjutuse ette näitamist enda või teise keha peal ning seda saatvat verbaalselt ja/või alternatiivselt esitatud juhendit;

- 2) sooritab koostegevuses ja/või eeskuju järgi lihtsamaid keha- ja ruumitunnetuse harjutusi;
- 3) teeb koostegevuses ja/või eeskuju järgi lihtsamaid rühi- ja tasakaaluharjutusi;
- 4) sooritab koostegevuses erisuunalisi liigutusi ja liigutuste ahelat;
- 5) liigub vahelduvsammuga trepist üles;
- 6) sooritab koostegevuses ja/või eeskuju järgi lihtsamaid kõnni- ja jooksuharjutusi; käib ja/või jookseb võimetekohases tempos jõukohast distantsti;
- 7) sooritab koostegevuses ja/või eeskuju järgi lihtsamaid sotsiaalset ja emotsionaalset arengut toetavaid harjutusi;
- 8) sooritab koostegevuses ja/või eeskuju järgi sirutus- ja lõdvestusharjutusi;
- 9) osaleb lihtsates liikumismängudes, võtab osa klassi ja kooli spordiüritustest;
- 10) riietub suunamisel spordiriietesse ja täidab hügieeninõudeid.

5.7.4. Rõhuasetused II arengutaseme õppes

II arengutasemel kujundatakse oskust ja harjumust suunamisel oma keha asendit ja liigutusi kontrollida.

Õpilasi suunatakse sooritama tuttavaid ja jõukohaseid harjutusi.

Õppetöös kasutatakse jätkuvalt mängulisi elemente. Õpilasi motiveeritakse sportlikus tegevuses osalema positiivse hinnangu andmisega. Sisemist motivatsiooni sportlikuks tegevuseks kujundatakse jõukohase ja huvipakkuva tegevuse kaudu.

Õpilasi õpetatakse järgima sportimisega seotud reegleid, arvestama võistluslikus mängus kaaslasega.

Õpilast suunatakse täitma ühe- ja kaheosalisi korraldusi, oma tegevust kommenteerima. Õpilasel kujundatakse oskus täita suunamisel korraharjumusi ja hügieeninõudeid.

5.7.5. Taotletavad õpitulemused II arengutasemel

Õpilane:

- 1) jälgib harjutuse ette näitamist ning seda saatvat verbaalselt ja/või alternatiivselt esitatud juhendit;
- 2) sooritab õpitud keha- ja ruumitunnetusharjutusi iseseisvalt;
- 3) sooritab õpitud rühi- ja tasakaaluharjutusi iseseisvalt erinevate vahenditega ja erinevatel võimlemisriistadel;
- 4) sooritab juhendamisel / juhendi järgi erisuunalisi liigutusi vastavalt liigutuste ahelale;
- 5) liigub vahelduvsammuga trepist üles ja alla;
- 6) sooritab õpitud kõnni- ja jooksuharjutusi iseseisvalt, kõnnib/jookseb erinevatel maastikel jõukohast distantsti;
- 7) sooritab paaris õpitud sotsiaalset ja emotsionaalset arengut toetavaid harjutusi;
- 8) sooritab suunamisel õpitud sirutus- ja lõdvestusharjutusi;
- 9) osaleb erinevates võistlusmängudes, võtab osa spordivõistlustest koolis ja väljaspool;
- 10) riietub iseseisvalt vastavalt ilmale ja tunni toimumise kohale, täidab hügieeninõudeid.

5.7.6. Rõhuasetused III arengutasemel

III arengutasemel kujundatakse oskust ja harjumust iseseisvalt kontrollida oma keha asendit ja liigutusi. Õpilasi suunatakse oma liigutusi teadlikult järjestama osatoimingute ahelast lähtuvalt. Kujundatakse liigutusstereotüpe ja varieeritakse neid tegevusest ja tingimustest sõltuvalt.

Õpilane sooritab õpitud harjutusi varieeruvates tingimustes.

Õpilasi suunatakse sportlikus tegevuses osalema sisemisest motivatsioonist lähtuvalt.

Õpilasele tutvustatakse spordieetika põhinõudeid ja suunatakse neid järgima.

Õpilast suunatakse täitma mitmeosalisi korraldusi, õpitud oskusi iseseisvalt rakendama, oma tegevust planeerima ja kontrollima ning kaasnevalt ja järgnevalt kommenteerima.

Õpilasel kujundatakse oskus täita iseseisvalt korraharjumusi ja hügieeninõudeid.

5.7.7 Taotletavad õpitulemused III arengutasemel

Õpilane:

- 1) jälgib harjutuse verbaalselt ja/või alternatiivselt esitatud juhendit ja täidab seda;
- 2) sooritab varieeruvates tingimustes keha- ja ruumitunnetusharjutusi iseseisvalt, paaris või rühmas;
- 3) sooritab lihtsamaid kombineeritud rühi- ja tasakaaluharjutusi erinevate vahenditega ja erinevatel võimlemisriistadel;
- 4) sooritab mälule toetudes liigutuste ahelat;
- 5) sooritab varieeruvates tingimustes kõnni- ja jooksuharjutusi; kõnnib/jookseb erinevatel maastikel ja eri aastaegadel eri pikkusega distantse;
- 6) sooritab varieeruvates tingimustes sotsiaalset ja emotsionaalset arengut toetavaid harjutusi rühmas;
- 7) sooritab iseseisvalt sirutus- ja lõdvestusharjutusi;
- 8) mängib lihtsustatud reeglite järgi õpitud sportmänge, suudab kinni pidada õpitud mängureeglitest, võtab osa üleriigilistest spordivõistlustest;
- 9) teab ja järgib tervisliku eluviisi põhimõtteid.

5.8. Rütmika

5.8.1. Õppetegevus

5.8.1.1. Rütmi ühendatakse kehalisest kasvatuses tuttavad harjutused muusika ja rütmiga. Rütmitunde aluseks on lihaste liigutustele tugineva korrapärase liikumise tunnetamine. Muusika rütmiline külg organiseerib psüühikat. Liigutused muusika saatel ja rütmiline liikumine arendavad õpilaste füüsilisi võimeid, aktiveerivad psüühilisi protsesse, aitavad kaasa õpilaste enesetunnetuse kujunemisele, tõstavad meeleolu ning arendavad verbaalse ja mitteverbaalse suhtlemise oskusi.

5.8.1.2. Rütmi tunnis kasutatakse kehatunnetus-, kontakti- ja suhtlemisharjutusi, luuletusi, laulu- ja ringmänge, tantse ja pillimängu. Õpitud tantude ja mängudega esinetakse üritustel.

5.8.1.3. Kujundatakse hügieeni- ja korraharjumusi.

5.8.2. Rõhuasetused I arengutasemel

I arengutasemel kujundatakse õpilastel oskust kuulata, jälgida, matkida, mõista ja täita lihtsamaid korraldusi laulu- ja ringmänge õppides.

Õpilasi õpetatakse tunnetama oma keha ja liigutusi, arendatakse ruumitaju. Õpetatakse oma liikumist ja liigutuste rütmi kohandama saatelugemisele ja muusikale.

Harjutusi õpitakse koostegvuses, matkides/eeskujuga järgi.

5.8.3. Taotletavad õpitulemused I arengutasemel

Õpilane:

- 1) osaleb koostegvuses rivi ja ringjoone moodustamisel; õpib märkama oma kohta harjutuste sooritamisel;
- 2) sooritab koostegvuses ja/või eeskujuga järgi lihtsamaid keha- ja ruumitunnetuse ning rühi- ja tasakaaluharjutusi;
- 3) sooritab koostegvuses erisuunalisi liigutusi ja liigutuste ahelat;
- 4) liigub erineva rütmiga muusika saatel;
- 5) osaleb koostegvuses lihtsamates õpitud ring-, laulu- ja tantsumängudes;
- 6) esineb koostegvuses õpitud ringmängudega ühisüritustel.

5.8.4. Rõhuasetused II arengutasemel

II arengutasemel kujundatakse praktilisi koostööoskusi laulu- ja tantsumänge mängides. Õpilasi suunatakse kontrollima oma kehaasendit. Õpitakse erisuunalisi liigutusi ja eri

kehaosade liigutuste koordineerimist.

Õpitud harjutusi sooritatakse vähesel suunamisel võimalikult iseseisvalt.

5.8.5. Taotletavad õpitulemused II arengutasemel

Õpilane:

- 1) teab oma kohta ravis ja ringjoonel ning suudab seda hoida tantsimisel, harjutuste sooritamisel;
- 2) sooritab iseseisvalt õpitud ja jõukohaseid keha- ja ruumitunnetuse ning rühi- ja tasakaaluharjutusi;
- 3) sooritab juhendamisel / juhendi järgi erisuunalisi liigutusi ahelas;
- 4) tunneb ära õpitud harjutusi ja tegevusi saatva muusika; liigub kooskõlas muusikaga;
- 5) osaleb laulu- ja tantsumängudes ning liikumiskavades; tunneb ära õpitud rahvatantsu ja tantsib seda kaasa;
- 6) esineb õpitud ring-, laulu- ja tantsumängudega ning liikumiskavadega kooli üritustel.

5.8.6. Rõhuasetused III arengutasemel

III arengutasemel õpitakse tantsima lihtsaid tantse ja pidudel õpitud viisil käituma. Liikumiskavade õppimisel arvestatakse õpilaste muusikaeelistustega.

Kujundatakse oskust ja harjumust iseseisvalt kontrollida oma keha asendit ja liigutusi. Õpilane sooritab õpitud harjutusi iseseisvalt erineva muusika järgi.

5.8.7 Taotletavad õpitulemused III arengutasemel

Õpilane:

- 1) osaleb juhendamisel erinevate tantsujooniste moodustamisel;
- 2) sooritab iseseisvalt õpitud tantsusamme, oskab ette näidata lihtsamaid tantsuliigutusi;
- 3) improviseerib tantsu muusika järgi;
- 4) tantsib lihtsamaid rahva- ja seltskonnatantse;
- 5) oskab tantsule paluda, tantsu lõpetada;
- 6) esineb õpitud rahva- ja seltskonnatantsude ning liikumiskavadega erinevatel üritustel.